

גליון מס' 2 - שנה 39 - מרס/אפר' 2022 - תשפ"ב

קהילתון

בעבר "היים אקספרס"

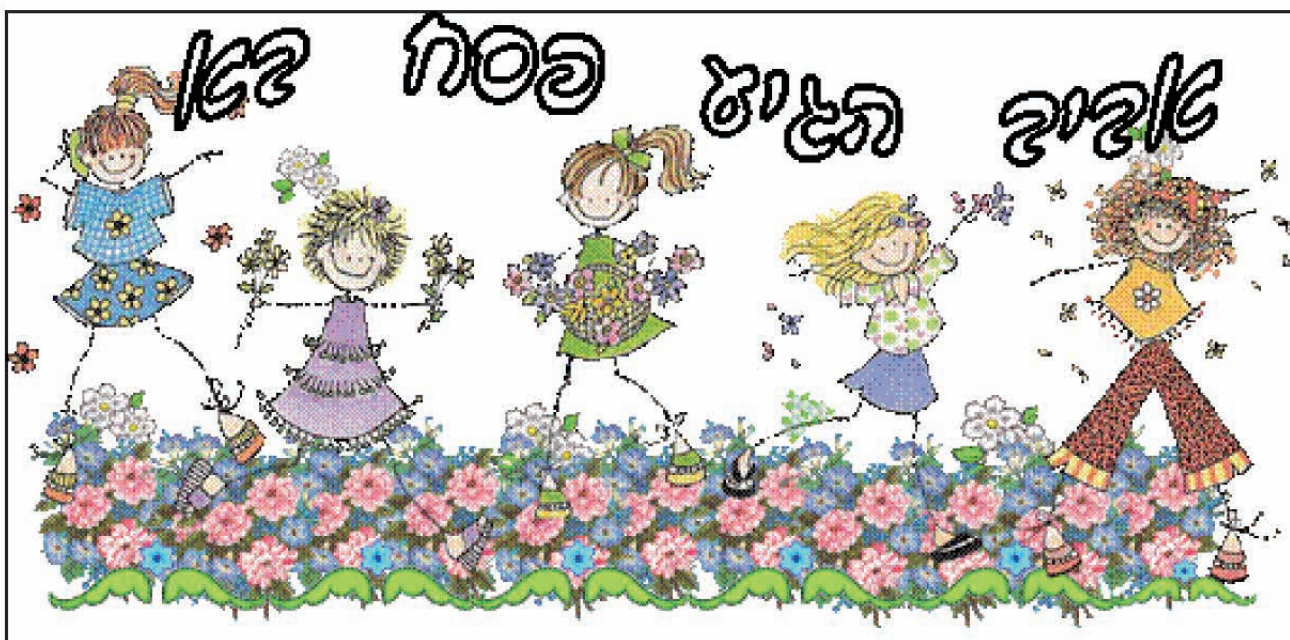
פורים, החג היקי החשוב בקיבוץ הזורע

ראה כתבה על תולדות קיבוץ הזורע ופורים בקיבוץ - עמוד 14

הופעת ליזה מינלי בקיבוץ הזורע 1972

חג הפסח, חג החרות והליברליות

הודעה על אסיפה כללית בוחרת של פסגות כרמל – דיור מוגן (ע"ר) בית הורים בע"מ (חל"צ)

הוועד המנהל של פסגות כרמל – דיור מוגן (ע"ר)

מודיע בזאת על כינוסה של אסיפה כללית בוחרת

ביום שני, 25 ביולי 2022

אסיפה כללית בוחרת מתקיימת על-פי תקנון העמותה אחת לשלוש שנים בהסתיים תקופת כהונתו (קדנציה) של הוועד המנהל והדירקטוריון הקיים. באסיפה הבוחרת נבחרים מוסדות מנהלים ומבקרי-פנים חדשים לעמותה (ארגון). חברי ארגון המבקשים להציג את מועמדותם לתפקיד חבר בוועד המנהל יכולים לקבל את טופס הגשת המועמדות באחת משתי הדרכים הבאות:

■ מידי מזכירת הלשכה הגב' ויקי קפלוטו, במשרדי הארגון, שד' מאפו 8, חיפה.

■ דרך האתר: www.beit-horim.org ולחיצה על לשונית: קהילה.

מועד אחרון להגשת מועמדות הוא יום ד', 25 במאי 2022.

אל טפסי הגשת המועמדות יש לצרף תמצית קורות חיים בת כמה שורות וצילום פנים לגב' ויקי קפלוטו, במשרד או לכתובת דואר אלקטרוני: viki@beit-horim.org.il

עמוד 4-5	דברים שרציתי לומר - מיכה לימור
עמוד 6	ח"כ אמסלם קורא להשמיד את הדמוקרטיה - איתן הולנד
עמוד 6	גינזי גילויי ההתנכלות והאלימות כנגד פלסטינים - ארגון יוצאי מרכז-אירופה
עמוד 7	חם ורע לנו - רותי חשמונאי
עמוד 8	עתיד הארגון - לאילו פסגות אנו שואפים? - מיכאל ברודניץ-מאיר
עמוד 8	פנינו לאן - לדיור המוגן - אילנה זבירין
עמוד 9	עתיד הארגון - להשפיע על החברה הכללית - ד"ר דליה לורנץ
עמוד 9-10	פנינו לאן? אולי ליצירת קהילה חדשה? - רעיה טילינגר
עמוד 11	שי דניאלי מחפש מידע על אבא - שי דניאלי
עמוד 12-13	לשלב ספרות בלשית עם מזרחיות - רעיה טילינגר
עמוד 14-18	מדוע לא יחול פורים פעמיים בשבוע - ד"ר רוני כוכבי-נהב
עמוד 19-21	על קו השבר - ד"ר דליה לורנץ
עמוד 22-23	"יקה אינזל" - אריק קרמן
עמוד 24-25	להתחזות לקורבן שואה או: זיכרונות מדומיינים - המקרה של בנימין וילקומירסקי - רפי סיאנו
עמוד 26-27	מכתב מהחזית - דודי אלקן
עמוד 28-29	קפטן סטיב והרחוב הנעלם - יעקב שורר
עמוד 30	רחל סלמנדר זוכת פרס היינה - רות חשמונאי
עמוד 31	יום בלי טלפון נייד או: מיומנה של שכחנית כרונית - אילנה זבירין
עמוד 32	מדור בית הורים - זיכרונות מיום האם - חוה בינדר
עמוד 35-39	בקהילה - בתשבע וייס

קוראינו מוזמנים לשגר מכתבים למערכת, דעות ותגובות ו/או כתבות לקהילתון

חומר למערכת יש לשלוח לכתובת michalimor@bezeqint.net

בקובץ word, צילומים בפורמט jpeg. חומרים יפורסמו לאחר עריכה והגהה.

חומרים ערוכים לא יועברו לאישור הכותבים ולא יוחזרו במידה ויוחלט שלא לפרסמם.

קהילתון

כתב-עת לענייני חברה, תרבות והיסטוריה

מו"ל: ארגון "פסגות כרמל" (ארגון עולי מרכז אירופה, חיפה)

עורך: מיכה לימור michalimor@bezeqint.net

מערכת: איילת טל-ביתן, מיכאל מאיר-ברודניץ, בתשבע וייס, אילנה זבירין, רות חשמונאי, רעיה טילינגר,

ד"ר דליה לורנץ, עדנה מרקוביץ, רפי סיאנו, יעקב שורר

עיצוב: כרמל פרינט דף אור | Design Studio

דברים שרציתי לומר

מיכה לימור

במלאת 90 שנה לתחילתה של העלייה החמישית: להיות מהגר מגרמניה

רק בהגיעי לגיל מבוגר, מבוגר מאד, אב לילדים וסב לנכדים, צבר גאה נטוע עמוק בישראליותו, החילותי לעכל ואולי להבין מה עבר על הוריי שנמלטו מגרמניה והיגרו בראשית שנות השלושים של המאה הקודמת לפלשתינה/ארץ-ישראל.

ממעמקי מגירת הזיכרון לטווח ארוך מפעפעת שוב ושוב אותה תמונה. אני בן ארבע או חמש, לילה ירושלמי גשום, דירת חדר אחד ברחוב חרל"פ בקריית שמואל, תנור נפט

עכור מפיץ חום מגונן, אבי מעלעל באלמנך גרמני עב כרס, מצביע על תמונות. הנה השלג על יד הבית שלנו בבוואריה, הוא אומר ואני קולט גלי געגוע, והנה כזה רציתי להיות, והוא מצביע על צילום של קדטים גרמניים במדיהם הצחורים פוסעים בסך, חרבותיהם שלופות. "רציתי ולא יצא". באחד באפריל 1933 היכו בריוני אס.אה את אביו, סבי, בחנותו המהודרת שבעיירה קמפטן בבוואריה מכות נמרצות, חירבו את הבגדים וסימנו על חלון הראווה "Jude". עד אז, ספק אם בני משפחת ריגלר יישמו את יהדותם. מקץ ארבעה חודשים, באוגוסט 1933, נחתה המשפחה בחוף יפו ומשם לירושלים. חלום הקדט בצי הגרמני נמחה, אך כנראה לא נמחק. גם אהבת התרבות הגרמנית, השפה והאוכל לא נשכחו, אולם נעטפו בעלבון גדול.

שם, במגירת זכרוני לטווח ארוך, טמונה גם תמונת אמי, בוגרת בית הספר הגבוה לאמנות בדורטמונד, מקוננת במטבחון של דירת החדר האחד ברחוב חרל"פ, שעה שהיא מנסה לגבש ארוחת צהריים בשווי מבית הספר. את הציור שחלמה לא הצליחה להשלים, מודעת הפרסום הגרפית לסבון כביסה אותה הגתה ככבסים צחורים המתנופפים ברוח הירושלמית על חבל הייבוש נדחתה בשל האיחור בהגשתה. היא הגיעה לירושלים בגפה, "חלוצת בלאו ווייס" (תנועת הסטודנטים היהודים-ציונים בגרמניה – כחול לבן), מלצרה בקפה "זיכל" ברחוב בן-יהודה לפרנסתה. שם פגשה באבי שהתייצב בבית הקפה מנהג יום ביומו בתום עבודת הסיווד לפרנסתו ופרנסת הוריו. שם נהג לפגוש בעמיתיו, מהגרים צעירים מגרמניה כמותו. שוחחו בגרמנית, שיחקו שח-מט, ניסו לשחזר את הנוחות, ה"גמיטלישקייט" של סביבת מכורתם הבוגדת, הרעילה.

משנישאו השניים והפיקו אותי בשלהי שנות ה-30 של ירושלים הקטנה, נפיתי מיד לגאווה הצברית, ל"עברי דבר עברית", לחברותא השכונתית, לתנועת הנוער הכל-כך ישראלית, לקריירה שכללה קדטיות בצי (מה לירושלמי ולקריירה ימית? תמיד נשאלתי, היכן נטמן הזרע? אף פעם לא תהיתי). בנפתולי וייסורי ההגירה של הורי לא עסקתי והם, גאים בי ובדרכי, קברו את רגשותיהם, את תסכולם האישי, את עלבון החמצותיהם, את הפער שנותר והעמיק בין קרקע גידולם בארץ ההיא לבין הניסיון הקשה מנשוא, הנועז, לעבד ולעכל תרבות אחרת, זרה, שונה בתכלית.

כשנפרדתי מאבי על ערש מותו, חמישים שנה לאחר הגירתו לארץ-ישראל, מי שנלחם בקרבות העצמאות בירושלים ונלחם כל השנים על פרנסתו וגידול ילדיו ביושר יקי ובכבוד, מצאתי לצד מיטתו את ה"שטרן" וה"Mitteilungsblatt" (MB). חמישים שנה בישראל, אך מעולם לא נפרד משפת אימו הגרמנית. חלפו עוד עשר שנים ואימי, אלמנתו, לקתה בליבה. משחזרה מבית החולים הביתה (לרחוב חרל"פ), אמרנו לה אחותי ואני "אמא אינך יכולה להישאר עוד לבד בבית". "לכו לקינג ג'ורג' 33 ויגידו לכם מה לעשות" אמרה. שנינו נולדנו וגדלנו בירושלים, מה לעזאזל יש בקינג ג'ורג' 33? "הנה הילדים של גברת ריגלר" אמרה הגברת פרנק כשנכנסנו למשרדי ארגון עולי מרכז אירופה (לימים 'יוצאי מרכז-אירופה') ומשם ל"בית הורים מוזס" בדרך בית לחם 56. וכך, בגיל מבוגר, כשאני כבר אב וסב, החילותי להתוודע לעוללות הגירתם של הורי ודומיהם, לזיכרון הילדות המשותף לי ולבני הדור השני לקהילת היקים, על כל סממניו הבלתי מודעים לי עד אז, לפרופסור אלסברג ועוזי וורנר המנוחים, שומרי הגחלת ששאבוני ל-MB הוותיק, אותו כתב עת ייחודי (דו-לשוני עברית גרמנית) בן ה-60 אז, כתב עת שליווה את המהגרים מגרמניה, אוסטריה וצ'כיה כל חייהם, להתוות קצת דרך, לגשר על הפער העצום בין התרבויות. ב-2004 הציע לי היו"ר הנבחר זה מקרוב, יושב ראש חדש וצעיר, אף הוא בן הדור השני, אושיה ישראלית ידועה, ראובן מרחב, לערוך את כתב העת, לנסות "להצעירו". נעניתי בחמדה ובלבד שאוכל להופכו למגזין ישראלי שעיקרו בעברית. צריך היה גם, לטעמי, לסגל לו שם עברי. התכנסנו אז בחדר הישיבות של "בית מוזס" שלושה, היו"ר ראובן מרחב, הבלשן, אף הוא בן הדור השני, ד"ר ראובן רוזנטל ואנוכי העורך הראשי החדש. היה זה ראובן שהפיק את המרגלית "יקינתון" כהצעה לשם הישראלי של ה-MB המתחדש. יקינתון, אותו פרח ים-תיכוני יפהפה האוצר בשמו את הצליל 'יקה' והצליל 'עיתון'. התלהבנו. ההצעה התקבלה פה אחד.

וכך אני זוכר את הוריי, שהיגרו ארצה לארץ הים-תיכונית המיוסרת הזאת מגרמניה לפני כ-90 שנה, מהגרים אומללים שניסו בכל מאודם לפרוח במזרח התיכון והותירו אחריהם מורשת יקית ומשפחה ישראלית גדולה וגאה בישראליותה.

דעות ותגובות

ח"כ אמסלם קורא להשמיד את הדמוקרטיה

בתגובה למאמרו של מיכה לימור "להבין את ח"כ דודו אמסלם" (קהילתון ינואר/פברואר 2022) ובהנחה שהדברים המצוטטים בכתבה אכן נאמרו על ידי ח"כ הנכבד, אינני רואה מקום לנסות הסברים פסיכולוגיים להבנת מה שנאמר. חבר הכנסת אמסלם קורא לרצוח ולהשמיד את הדמוקרטיה שלנו (השבירה כל כך) ולהמליך עלינו את "שליח האל". אינני חושב שיש מקום להבין את המציאות ממנה נבטו תחושותיו. קריאתו לגמור עם הצדק הינה מסוכנת ביותר. האם השחורים בדרום-אפריקה היו צריכים להבין את מקורות האפרטהייד ולחפש סיבות בילדות של אדם כיוג'ין טר-בלאנש (ממנהיגי הלאומנים-גזענים בדרום-אפריקה במאבק הלבנים לעליונות הגזע הלבן)? כל שוחר דמוקרטיה אמיתי צריך לצאת חוצץ נגד דברי ח"כ אמסלם ולא לנסות "להבין".

בברכה ותודה לכל החברים העושים במלאכת העיתון,

איתן הולנד

ארגון יוצאי מרכז אירופה (ע"ר)
Association of Israelis of Central European Origin
Die Vereinigung der Israelis mitteleuropäischer Herkunft

קול קורא של

מדינת ישראל הוקמה כדי לתת ליהודים נרדפים מקום שיוכלו לחיות בו בלי פחד מאפליה ומהתנכלות. זיכרון האפליה והרדיפה של יהודים בעבר מלווה אותנו ואמור להדריך אותנו גם בהתנהלותנו במדינתנו

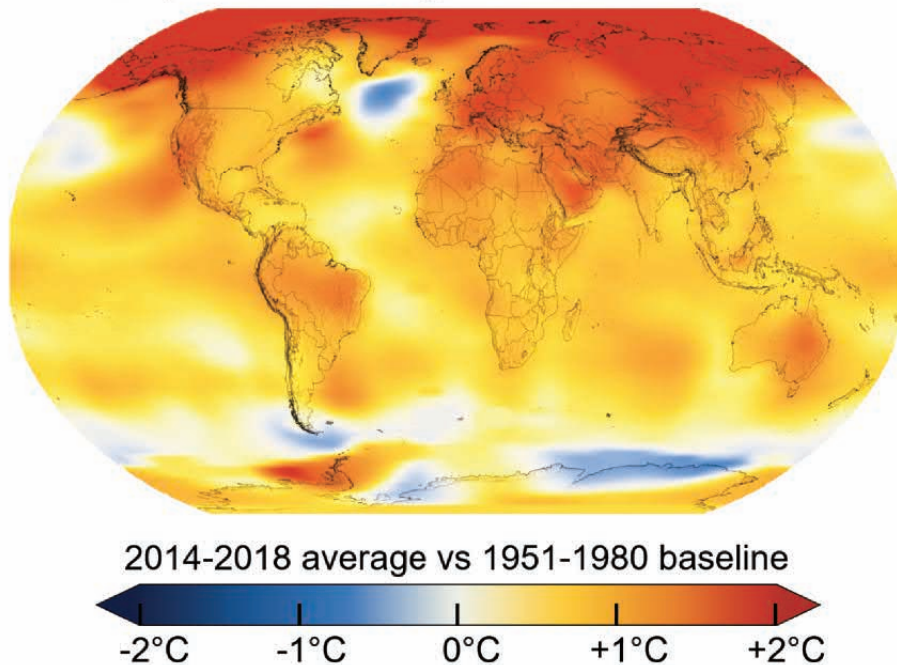
הריבונית מול מי שהם קורבנות לאפליה ורדיפה מצד אוכלוסייתה היהודית. האלימות המתגברת מצד יהודים ישראלים כנגד פלסטינים תושבי השטחים וכנגד אזרחים ישראלים שמסייעים להם בחיי היום-יום עומדת בסתירה חמורה לאתוס הציוני. אנחנו, כארגון של יוצאי מרכז אירופה, שזיכרון הרדיפה והאלימות כנגד יהודים המגובה על ידי המדינה מלווה אותנו בחריפות רבה, חייבים במיוחד לעמוד על המשמר ולהתרות נגד

"גידולי הפרא" - נגד אלימות לשמה, נגד פגיעה בגוף וברכוש של חפים מפשע, פגיעה שאינה מתחשבת לא בזכויותיהם ואף לא בגילם של הקורבנות. מדינה ריבונית, הצבא והמשטרה העומדים להגנתה חייבים לפעול למניעת אלימות זו ולהעמיד לדין ללא שיהוי את מבצעה ומארגניה.

ארגון יוצאי מרכז-אירופה, תל-אביב, רח' יגאל אלון 157, www.irgun-jeckes.org

חם ורע לנו

Temperature Change in the Last 50 Years

מזה כמאתיים שנים, עוסק האדם בפיתוח התעשייה לשם העלאת רמת חיו. ואכן, רמת חיינו בכול התחומים עלתה בשנים אלה באופן מהיר וקיצוני. אלא שעתידו של כדור הארץ ועתיד הדורות הבאים לא נלקח בחשבון. מהפיכת המיכון התאפשרה בעזרת השימוש באנרגיה חיצונית קרי, פחם, נפט וגז טבעי אשר מכילים כמות גדולה של פחמן ובתהליך שריפת הדלקים מתפזרים הפיח והאפר באוויר ותורמים להתחממות העולמית.

כבר עשרות שנים המדענים מזהירים את הפוליטיקאים האחראים לקיום כדור הארץ ולרווחת היושבים בו מפני הסכנות הכרוכות בהתפתחות זו. אך אלה מזלזלים במדע ותומכים בעיקר בתעשיינים ובספקי הדלקים העשירים ואת רווחיהם האדירים הם משקיעים בפוליטיקאים לשם הבטחת וחיזוק קריירות השליטה שלהם בנו ובטבע.

רק ב-1997 התכנסה לראשונה וועדת האו"ם לשינוי האקלים בקיוטו שביפן לשם עצירת הנזקים ומאז היא מתכנסת מידי שנה בחודש נובמבר. השנה הכינוס התקיים בגלזגו שבסקוטלנד. שוב ראינו את שועי העולם, מנהיגים וראשי תאגידים במיטב מחלצותיהם מגיעים במטוסיהם הפרטיים ונהנים מאירוח מפואר שממומן בכספי משלמי המיסים במדינותיהם אבל, נראה שההסכמים של הוועידה אינם מחייבים ולא יביאו את התיקון ההכרחי. הצעירים הבינו שאין לסמוך עוד על זקני הכפר והם יוצאים לרחובות ומתקוממים. בגלזגו הם באו בהמוניהם וניסו לעורר את השליחים המכובדים ואת דעת כל אזרחי העולם מפני הסכנות ומפני ההזנחה ודחיית ההתחייבות של הנדרשים לתיקון העוולות המתמשכות. נראה שהצעירים מודעים לכך שלא יוכלו עוד לסלוד ולהתחמק מהשתתפות בפוליטיקה ולהאמין שהפגנות ופעילות הסברתית תציל את עתידם כי הרי רק הפוליטיקאים הם המכתיבים והם המבצעים.

גם עלינו, הבוגרים, לתת את הדעת ולתמוך בהתארגנות אזרחית בינלאומית, שתתמקד בסוגייה קריטית זו. אם נסתמך על הצלחת היציאה לרחובות של הצעירים והזקנים מהימין ומהשמאל שהביאה להרחקת ביבי נתניהו ומעריציו מהשלטון, אפשר לקוות שגם מחאות אזרחים נגד הגורמים ה'מחממים' יוכלו להצליח.

רותי חשמונאי ruth2005@netvision.net.il

ארגון "פסגות-כרמל" מקיים דיונים רצופים על עתידו של הארגון מיסודו של עולי מרכז אירופה

עתיד הארגון - לאילו פסגות אנו שואפים?

כשנוסד ארגוננו (ארגון עולי מרכז-אירופה) לפני כתשעים שנה שנה היו למייסדים מטרות שהתייחסו לקליטתם וקליטת הוריהם המבוגרים בארץ. מגוון הצרכים והכלים מאותה תקופה באים לידי ביטוי ומענה בתקנון הארגון ובמוסדות הדיור והקהילה שלנו עד היום. אולם, כיום רוב חברי ארגוננו משולבים היטב בארץ ומחפשים מענה על צרכים של בני הגיל השלישי. עם התבגרותנו ושיפור תוחלת חיינו לרבים מאתנו רצונות ודימויים המצפים לתקופת חיים טובה של עשרות שנים. איך נתייחס לכך?

ראשית, חשוב להדגיש שבתי הדיור המוגן של ארגון פסגות כרמל, שבהם מושקע המאמץ העיקרי שלו, תואמים את צרכי תקופתנו. עצם המשכיות קיומם ופיתוחם מעידים על כך בדומה לבתי דיור מוגן אחרים במגזר הציבורי והפרטי. שאלות שאנו שואלים את עצמנו לגבי ייחוד הבתים שלנו ולגבי התאמתם לצרכי הזמן, עומדות לפני הנהלת הארגון בכל עת. יש השואלים את עצמם, האם לבתים שלנו יש עדיין ייחוד מבחינת הצביון הקהילתי שלנו או שאין לכך משמעות בחברה הישראלית היום? חשוב לראות את תושבי הבתים כשותפים בתהליכים כאלה ולא רק כלקוחות, וזה עניין זהותי. יש לדעתי לקיים על כך דיון.

קיימת גם שאלת הקשרים בין הפעילות בבתים – בעיקר פעולות תרבות וחגים – לבין השתתפותם של חברים החיים בבתיים הפרטיים, בקהילה. חברי ארגון רבים גרים בדירותיהם ומשתתפים באירועים המתקיימים במועדון הקהילתי או בבתי הדיור המוגן. יש גם משתתפים שאינם חברי ארגון, אך מקיימים קשר עם תושבים בבתים ומשתתפים באירועים או חגים. אלה שלבים בהתקרבות לארגון ולהצטרפות אליו או גם לדיור המוגן, והמועדון הקהילתי הוא חוליה מרכזית בתהליך. לכן עידוד פעולות התרבות והחוגים בבתים והגברת התיאום בינן לבין פעולת המועדון הקהילתי ממלאים תפקיד מרכזי בארגון, צמיחתו ואפיונו. רבים בני דורנו היוצאים ממסגרות עבודה כשיכולותיהם רבות ורוצים לעסוק בפעילויות חדשות, חלק נחשבות כפנאי ואחרות כחלק מפעולות למען הציבור, רווחה, חברה ועוד. גם כיום מוקדש מאמץ רב בפסגות כרמל לפעילויות בקהילה וניתן להעריך שהביקוש למסגרות לעיסוקים שונים של בני דורנו יגבר. אחת המשימות שלדעתי על הארגון להיערך להן היא פתיחות ונכונות לסייע לחברי ארגון בבתים ובקהילה להצטרף אל ולממש במסגרת הארגון משימות וחלומות שונים שאינם כלולים ברשימות הידועות לנו ומקובלות כיום. לארגון יש משאבים של חברים, מעמד, בניינים, צוות וקשרים שאפשר לפתוח, לפתח ולהפעיל אותם בסיוע לחברים בעלי יזמה לחדש ולהתחדש בעזרתם ולשלבם בפעילות ארגון פסגות כרמל.

מיכאל ברודניץ-מאיר

פנינו לאן – לדיור המוגן

אני סבורה שעל הארגון לפנות ולייצר קשרי פעולה עם ארגוני גמלאים כמו מיל"ב, עם ארגונים חברתיים כמו בני ברית ורוטרי, עם ארגוני נשים כמו נעמ"ת. עלינו להפיץ את מהות ארגוננו ולהדגיש את העיקר שהוא היום השתנה ופתוח לכולם!! לדעתי עדיין, האטרקציה של הארגון היא רשת בתי ההורים שלנו. חשוב לציין שאלו מוסדות ללא כוונת רווח ושבסיס הארגון איתן כלכלית. כאן חשוב להדגיש שהיום אלו בתי דיור מוגן בעיקרו (להבחין מבתי-אבות) ושהשתנתה הגישה הישנה.

מצד שני חשבתי שאם אנחנו מדגישים שהארגון פתוח לכולם היכן הייחוד של ארגון צאצאי היקים?

אילנה זבירין

עתיד הארגון – להשפיע על החברה הכללית

חשוב לשתף את תושבי הבתים לדיור מוגן באורח פעיל בתהליכים העתידיים ובפעילויות של "פסגות כרמל", יעדים שאליהם אנו שואפים בהווה ולקראת העתיד. כמובן שחשוב לשלב כאלו שאינם מתגוררים בבתים המוגנים וחשוב גם "לפתוח" את העיתון לתפוצה רחבה יותר. נכון גם לפתוח ערוץ להגשמת חלומות. אך מעבר לדאגה לצרכים העכשוויים ראוי ורצוי לדעתי לעסוק גם בהשפעה על צביונה של החברה הישראלית מבחינת מוסריותה סובלנותה ושמירת אופייה הדמוקרטי. אין זה ענין פוליטי והוא בהחלט נוגע גם לכל פרט בהווה (כמו למשל זכויותיהם של הקשישים בחברה). את הפעילות הזאת ניתן לקשר עם המורשת היקית, עם בני נוער ועם חשיבה יצירתית.

ד"ר דליה לורנץ

פנינו לאן? אולי ליצירת קהילה חדשה?

חיפוש קצר בגוגל העלה שהכותרת של המאמר הזה מככבת גם: בהזמנה לדין בהנהלה של ב"ס תיכון אחד, בוועידה של עורכי דין ובכנס על דמותה של השבת הישראלית. לא במקרה משמשת הכותרת הזו ארגונים שונים כול כך זה מזה. תחושה של סיום תקופה והבנה שהדרך שהלכו בה עד כה אינה מתאימה עוד, אופיינית כנראה לרוב הארגונים. הם הוקמו לתכלית מסוימת, ברורה מאוד למקימיהם. בחלוף השנים הושגה המטרה, (או לא) ומי שעמלו על השגתה הרימו עיניים בתום עוד יום עבודה והתפנו לשאול: 'פנינו לאן?'

כשהצטרפתי בנסיבות מסוימות לארגון שלנו הוא נקרא: 'ארגון עולי מרכז אירופה'. אח"כ השתנה השם 'לארגון יוצאי מרכז אירופה'. היום הוא נקרא 'פסגות כרמל'. השינויים הם לא רק סמנטיקה כנראה אלא אבני דרך בהשתנות הסביבה והארגון. בראשית הייתה הקמתו צורך של קהילת עולי מרכז אירופה שהיגרה, לא כולה מבחירה, לסביבה זרה ומוזרה. התכנסות פנימה, שימור השפה, הטעמים ואורחות החיים מן הבית הישן היו הכרחיים כדי להקל במשהו על קשיי הקליטה. הוקמה קהילה שדיברה בינה לבין עצמה בשפה המוכרת, השתמשה בקודים הידועים לה, בנתה מוסדות מתאימים לחבריה שסייעו להם בהשתלבות במדינה שבדרך ובזו שהוקמה. דור המייסדים נעלם בדרך הטבע, דור הבנים המשיך בחלקו בחברות בארגון אף שכבר לא כולם היו 'יוצאי מרכז אירופה', הם נולדו בארץ. מידי פעם עצר הארגון לשאול כמתבקש: 'פנינו לאן'. שינוי השם ל'יוצאי מרכז אירופה', נתן תשובה קצת מגומגמת לשאלה.

מי הם בדיוק יוצאי מרכז אירופה? כול מי שהוריו נולדו במרכז אירופה? רק בנים לחברי הקהילה? אילו גבולות יש למרכז אירופה? מה משותף לכולם כיום? אם ירצו מי שאינם יוצאי מרכז אירופה להצטרף לארגון כיצד לנהוג בהם? האם זה אתי לפסול אדם שרוצה להצטרף לארגון רק מפני שאינו צאצא ליוצאי מרכז אירופה? מה הצורך בארגון כזה בכלל? התשובה הכללית שניתנה הייתה: שימור ערכים ומורשת.

השינוי השלישי של שם הארגון ל'פסגות כרמל', נתן תשובות עמומות עוד יותר. מי יכול להצטרף? כול מי שגר על פסגות הכרמל? על בסיס מה יתקבל? ושאלת השאלות: למה בכלל צריך ארגון כזה היום. התשובה שניתנה שוב הייתה: על מנת לשמר את הערכים והמורשת של הקהילה רבת הזכויות. שימור

ערכים ומורשת הן כוונות טובות, אבל האם יש מי שחושב שיושרה, חריצות, דייקנות, אמינות, (השלימו את החסר) אינם ערכים שמוסכמים על הכול (ומתקיימים פחות בחיי היום יום שלנו). כמה מן הנכדים והנינים של יוצאי מרכז אירופה מכירים את השפה או מכירים את התרבות, יודעים משהו על חיי הקהילה של מרכז אירופה? מתעניינים בה? רוצים להיות חברים בארגון בגלל כול אלה? כנראה שהגיע העת לעשות שינוי נוסף.

אין לי שם לקהילה החדשה שאני מציעה כאן דיון בהקמתה, גם לא הגדרת גבולות גאוגרפיים (אם צריך בעידן שלנו להגדיר גבולות כאלה). חשבתי על קהילה של מי שיצאו ממעגל העבודה והם במיטב יכולותיהם, ניסיונם, קשריהם וכישוריהם. קהילה כזו יכולה לסייע בפתיחתה של תקופה חדשה בחיים. הפער בין גיל הפרישה בארץ, (מתישהו בעשור השביעי בחיים) לבין אורך החיים הממוצע בישראל, הוא יותר משנים עשרה שנה. עבור חלק מן הפורשים אלו שנים של בריאות סבירה ושפע זמן פנוי. מה יעשה בזמן הפנוי ובכול הכישורים והניסיון שצברו הפורשים. חלקם מתנדבים כבר היום בארגונים שונים ומוצאים בהם ענין, תעסוקה ויכולת לחלוק את הכישורים והניסיון שצברו. חלקם היו רוצים להמשיך לעבוד, ליצור ולהרוויח. החברה שלנו נגועה בגילנות ולאדם מבוגר יותר קשה להשתלב במקום עבודה ראוי אם הוא רוצה בכך. קהילה כמו זו שאני מציעה יכולה לסייע במציאת עבודה למעוניינים ובעיקר לייצר מקומות עבודה חדשים מבוססי הידע והניסיון של חבריה. קהילה כזו יכולה ליצר גם מבנים חברתיים חדשים מותאמי השינויים שחלו בחייהם של המבוגרים "החדשים".

אם לסכם בקצרה: ההצעה היא לבנות קהילה שתאסוף ותציע את חכמת וניסיון הרבים לציבור הגדול של הדומים להם ולסייע לקבוצה זו באוכלוסייה לעבור לשלב חדש, אחר, פעיל ויצירתי בחיים. הקמת קהילה כזו תשנה את חיי חבריה ותיתן בהם תוכן ועניין חדשים. אני מאמינה כי גם השפעתה על הסביבה תהיה מיטיבה ותגרום לחברה שלנו הנגועה בגילנות לחשב מסלול מחדש. זו הצעה ראשונית ומאוד לא מעובדת, רק רעיון. מהכרות עם המוסדות של 'פסגות כרמל', הם יכולים להכיל רעיון כזה ולקדם אותו.

רעיה טילינגר

מי מכיר? מי יודע?

במלאת 90 שנה לראשית העלייה היקית לישראל (העלייה החמישית) החלטנו לסייע בידי מי שמחפש מידע על הוריו או קרוביו שעלו באותה עלייה ארצה. בני הקהילה מוזמנים לעשות שימוש בשירות היסטורי זה, המלמד גם על עוללות העלייה היקית לישראל.

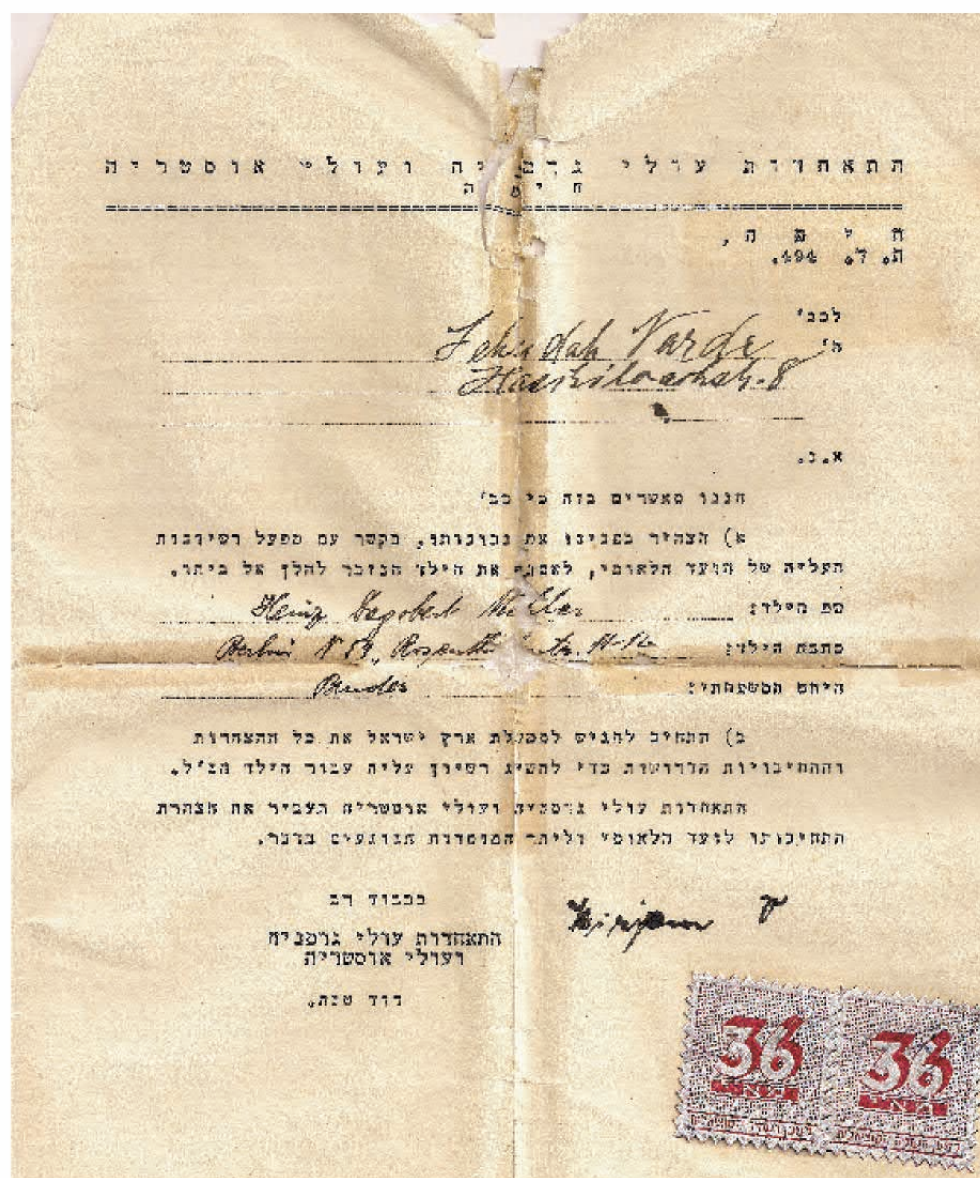
שי דניאלי מחפש מידע על אבא

אבי, צבי דניאלי (היינץ מלר – Heinz Mehler), הגיע ארצה מברלין מיד לאחר פוגרום נובמבר (ליל הבדולח) 1938, כלומר ב-1939. עכשיו, מקץ 83 שנים, אני מחפש מידע נוסף עליו. בידי המסמכים המצורפים כאן ומלמדים על עלייתו ארצה ובהם מכתב של התאחדות עולי גרמניה ואוסטריה בישראל ותעודת מסע ארצה.

אהיה אסיר תודה על כל מידע שיועבר אלי. שי דניאלי (Shai Danieli)

Mobile:972-54-9256276 : Skype:shaidee8972

E-mail: shai.danieli@gmail.com

משולחן המערכת

לשלב ספרות בלשית עם מזרחיות על הספר: 'אמונה' מאת דרור משעני

רעיה טילינגר

מזמן לא קראתי ספרות בלשית. הבלשים היחידים שזכרתי היו: שרלוק הולמס ווטסון ידידו, של ארתור קונן דויל, המפקח מגרה של ז'ורז' סימנון והכי טוב זכרתי את הרקול פוארו, יציר דמיונה של אגתה כריסטי. נמוך קומה, בעל שפם מטופח, בעל נימוסים צרפתיים מופלגים לבוש בקפידה, מדבר בשפה גבוהה. למעשה אני זוכרת את פיטר יוסטינוב בתפקיד הזה ב'מוות על הנילוס'.

רב פקד אברהם אברהם מפקד ענף חקירות ומודיעין במשטרת אילון בחולון, הבלש בספר 'אמונה', שברא דרור משעני, רחוק כרחוק ישראל מאירופה משלושת הבלשים הקלאסיים הללו. את שרלוק הולמס או הרקול פוארו הייתי מכירה מיד, יש

להם מאפיינים של מראה וגיבונים, לא הייתי שמה לב אם רב פקד אברהם אברהם היה חולף ברחוב לידי. לפי עדותו הוא הצטרף למשטרה לא כדי לפתור תעלומות מורכבות באמצעות כישוריו המופלאים והייחודיים, אלא, כפי שאמר לאילנה ליס מפקדת המרחב שקיבלה אותו למשטרה והייתה המנטור שלו בחייה וגם לאחר מותה: 'הוא רצה להגשים את מה שחלם לעשות כשהצטרף למשטרה וגילה רק לאילנה, בראיון הקבלה שלו לעבודה במרחב, שהיה בעצם פגישתם הראשונה: להציל חיים, להתנגד לאכזריות ולאלימות ולרוע.' (עמ' 20)

בספר הזה, (הרביעי בסדרת ספרי הבלש שגיבורם אברהם אברהם) נדרש אברהם לפתרון שתי תעלומות: תינוקת הושארה בפתחו של בית החולים וולפסון. האישה שהשאירה אותה נתפשת מיד. די מהר מתברר שהיא איננה אמה, מי ילדה אותה ולמה הופקרה במצב קשה על מדרגות בית החולים? באותו יום בדיוק מדווח בעל בית מלון בבת-ים על תייר שווייצרי שנעלם מבלי לשלם את החשבון. אין לכאורה

קשר בין שני האירועים למעט העובדה שעל שניהם מדווחים באותו היום למשטרת חולון. דרור משעני מוליך אותנו בדרך הפתלתלה לפתרון, מצרף דמויות משנה מרתקות, ובונה סיפור מותח כשהוא זורע רמזים קטנים בדרך. צריך להיזהר כשממליצים על ספר מהסוגה הזו לא לעשות ספוילר ולגלות את פיתרון התעלומות. במקום להיכשל בגילוי לא נאות, אכתוב כמה מילים על שלושה מגיבורי הספר, ועל הדרך בה הם מייצגים מציאות ישראלית מורכבת, לעיתים מכמירת לב לעיתים מייאשת ומאוד מוכרת.

ליאורה טליאס, החשודה בהפקרת התינוקת היא עוזרת גננת קשת יום מבת ים. אין לטעות במוצאה ואנחנו שומעים בזמן האחרון בכנסת וקוראים בעיתונות לא מעט מרוח הטקסטים שאותם היא מדברת וכך היא אומרת לחוקרת המשטרה: 'אני רק בגללכם עשיתי את זה...הייתם עושים לה את זה עוד יותר גרוע.'... 'לפני שישים שנה חטפתם תינוקות מההורים שלהם וסיפרתם שהם מתו כדי לתת אותם לאשכנזים בלי ילדים וזאת לא הייתה עבירה על החוק..'. ליאורה אלימה ובוטה מאוד כלפי החוקרת שלה אסתי והבה. היא כועסת 'עליכם' ועל 'אתם', על כול מי שמיצג את הממסד. אותו הממסד שלדעתה רצח את בעלה דוד אהבת חייה ואבי ארבע בנותיה. הוא היה פועל בנין, נפל מגובה ונהרג. (נשמע מוכר? ארבעה עשר פועלי בנין נפלו אל מותם מתחילת השנה.) 'אתם' זה כולכם, 'היפים'. כול מי ששופטים אותי וחושבים שהם יותר טובים ממני בזמן שהם דורכים על החיים שלי ועל הגופה של בעלי ומוציאים לנו כסף מהכיסים כאילו כסף זה מה שחסר לכם.' (עמ' 234) ליאורה היא אישה נבונה, בנתה את עצמה להיות חזקה, בוטה וכול מה שהיא מתכננת נעשה בקפדנות תוך צפיית הנולד לפי הבנתה. היא אישה מאמינה ומן האמונה היא שואבת הרבה כוח והצדקה למעשיה. סיפור משה בתיבה שהושלך אל היאור כי אימו לא יכלה להצפינו עוד משמש לה הרשאה להשארת התינוקת. כך גם פסוקים ממזמורי תהילים שמחזקים אותה לאורך החקירה. גם שני חוקריה של ליאורה הם מזרחיים ולמעשה כמעט כול מי שהוא 'אתם' בפיה.

אסתי והבה החוקרת של ליאורה היא אישה צעירה, עם מחלת עיניים קשה המאיימת על ראייתה. האם מי שראיתו מתכהה הוא בעצם מי שרואה הכי טוב? עיניה של אסתי והבה נעצמות אבל ליבה פתוח, רואה ומבין את ליאורה שמתייחסת אליה בגסות ומעליבה אותה. גם את התינוקת הזנוחה היא מבקרת בבית החולים. עבודה היא לא רק מקרה, אלא מי שנשארה לבדה בעולם. היא גם זו היודעת ראשונה את שמה שנתנה לה אחות בבית החולים: 'אמונה'. שמו של הספר כולו והוא רב משמעות.

אברהם אברהם מפקד ענף חקירות ומודיעין, מחליט בתחילת הספר שיחפש לעצמו תפקיד אחר במשטרה כי: 'זה כאילו שאני משתתף רק במלחמות לא חשובות, שאין דרך לנצח בהן. שיש בהן רק מפסידים.' (עמ' 17) ברגע הזה בחייו נקרית לפניו התעלומה של התייר השווייצרי שנעלם מבית המלון בבת-ים ואין לו כול זכר. לכאורה, עוד מלחמה לא חשובה שאפילו מסתיימת, מישהו שילם את חשבון המלון בבת ים שלא נפרע וכך אין תלונה, אך אברהם אברהם מבין שלפניו רק פרק הפתיחה של דרמה גדולה והוא מפחד: 'אולי טיפסתי בטעות עד לגג ואני עומד עכשיו על סיפו ומפחד להסתכל למטה? ואולי הפחד שלי מוצדק ומישהו באמת מתגנב מאחורי בשקט, כי מה שגיליתי מסכן אותו?' (עמ' 202) אורח מפתיע שמגיע למשרדו יעזור לו להבין: 'איך שני התיקים קשורים זה לזה לא רק מכיוון שנפתחו באותו יום...אלא גם שהאחד יעזור לו להחליט כיצד לנהוג בשני.' (עמ' 266). 'הוא מטלפן למפקד המרחב ומודיע לו שהוא מבקש להישאר בתפקידו. כשהוא נשאל למה שינה את דעתו הוא אומר: 'שהחליט להישאר בקומת הקרקע, כי מקומת הגג לא רואים פנים של אנשים.' (עמ' 270). תקראו, תראו את פניו. לא פשוט.

מדוע לא יחול פורים פעמיים בשבוע

או: על קסמו של פורים בקיבוץ היקי 'הזורע'

או: לבטי זהות ואידיאולוגיה בקיבוץ של יוצאי גרמניה

ד"ר רוני כוכבי-נהב (קיבוץ הזורע)

עובדה: במשך יותר מארבעים שנים, מסוף שנות ה-40 ועד ראשית האלף השני, היה פורים החג בהא הידיעה בקיבוץ הזורע, עד כדי כך שבעלון הקיבוץ "בשער", קבל העורך במדורו "תגובות" – אי-שם בשנות החמישים: "... מצוות 'ושמחת בחגיך' אינה מוכרחה לחול אך ורק על חג אחד בשנה. [...] אולי יעלה בידינו להחיות גם את המועדים לשמחה, חגי האביב, הביכורים והאסיף..."

את התשובה לשאלה "למה דווקא פורים?" צריך לחפש ברקע שממנו באו מייסדי קיבוץ הזורע, ילידי שני העשורים הראשונים של המאה ה-20 בגרמניה. ילדותם, במלחמת העולם הראשונה ונעוריהם, בתקופת הרפובליקה של ויימאר,

הקוסמופוליטית והנאורה, תקופה של פתיחות יצירתית ופריחה תרבותית בכל התחומים וברלין, מוקד משיכה למיטב האמנים בכל תחומי היצירה מכל העולם. עולמם הרעיוני התעצב בתנועת הנוער היהודית, הלא ציונית, "קמרדן" (או בתרגום שמה המלא: "ברית גרמנית יהודית של נודדים צעירים"), שנוסדה ב-1916 כתנועה-אחות ל"וואנדרפוגל" (ציפור-נוד) הגרמני, שיהודים לא התקבלו לשורותיה. ה"קמרדן" הטיפו לאוטונומיה של הנוער, עודדו יציאה לטבע ודגלו בערכים של סוציאליזם-אנרכיסטי ושל פתיחות אידיאולוגית לזרמים השונים שעיצבו את תרבות העולם המערבי בשנות העשרים של המאה העשרים. ב-1932 הכריז הפלג המרכזי של ה"קמרדן", ה"קרייס" (החוג), בהנהגתו של מנחם גרסון, על פירוק ה"קמרדן" ויסוד תנועה חדשה: "וֹרְקֵלוֹיטֶה" (אנשי מעשה). בכינוס היסוד, אוגוסט 1932, פורסם תקנון התנועה ודובר בו על השתלבות אנשי הוֹרְקֵלוֹיטֶה בקהילה היהודית בגרמניה, כאלטרנטיבה צעירה, יהודית מודרנית, לא דתית, ללא זיקה לציונות למרות ההתפתחויות האנטישמיות והפשיסטיות בגרמניה.

חודשים אחדים לאחר מכן, בינואר 1933 בתגובה לניצחונם של היטלר בבחירות, בחדות ראייה והבנה, מהיום למחר, הפכה ה"וורקלויטה" לתנועה ציונית, חלוצית והתיישבותית השואפת לשמור על עצמאותה הארגונית והאידיאולוגית. בוגרי התנועה הושפעו משני שליחים חברי קיבוץ משמר העמק שפעלו בברלין, מרדכי שנהבי ושמואל גולן. השליחים התרשמו מאוד מרמתם האנושית והתרבותית של חברי התנועה. "שלום לך נתן יקירי" כתב ב-1933 מרדכי שנהבי לנתן ביסטריצקי, איש מחלקת הנוער של הקק"ל בעקבות פגישתו עם חברי הוורקלויטה, "אין לנו בשום ארץ נוער כזה. אני בטוח כי הם יהוו בארץ כוח אשר לא ידענו עד הנה". קשרים אלה ובמיוחד השפעתו של יעקב חזן על הוורקלויטה לאחר עלייתם ארצה, הובילו בסופו של דבר להצטרפות קיבוץ הזורע לקיבוץ הארצי. רשמית נוסד קיבוץ הזורע במגרש הקיבוצים בחדרה, באביב-קיץ 1934 לאחר שהתרכזו שם כול בוגרי התנועה שעלו כבר ארצה; הם הכריזו על שמם כ"קיבוץ הזורע", וביקשו מהמוסדות להכיר בהם כקבוצה להתיישבות. עבור קבוצת ה"צעירים" שנשארו עדיין בגרמניה היו שנים אלה שנות סטאז' תרבותי, כאשר אחת לכמה חודשים ערכו ערבי "מגבית" בהם

אספו כסף למען הקיבוץ בפלשתינה. על כך סיפר בראיון מאוחר יותר רודא ריילינגר – אמן, צייר, פסל ומעצב תפאורות: "בכל השנים, מעליית היטלר ועד עלייתנו ארצה, הייתה התכוונות ברורה לקראת עלייה, לקראת חיי קיבוץ. [...] החיים באותן השנים, מבחינה אינטלקטואלית, היו אולי השנים הפוריות והאינטנסיביות ביותר, כיוון שהרגשנו שלקראת הניתוק הצפוי ללא ספק מן העבר שלנו, אנחנו מוכרחים לרכוש עוד איזה "מלאי" ולמלא עוד "דלק" תרבותי להמשך ולקראת השנים הבאות. ובגיל 15–16 קראנו את כל מה שבא לידינו מהספרות הגרמנית, עד כמה שניתן הלכנו לתיאטרון וניסינו ליהנות מהתרבות הגרמנית, עד כמה שעדיין ניתן לנו וכל עוד יכולנו.

ההתפתחויות הפוליטיות בגרמניה ושחיקת הבסיס לפעילות התנועה מנעו אפשרות להגשים את המטרה של תנועה קיבוצית עצמאית של הוורקלויטה בארץ. ב-1938 חברו שני קיבוצי ה"וורקלויטה" והצטרפו לקיבוץ הארצי, הבוגרים שכבר עלו על הקרקע באזור יוקנעם, וה"צעירים" שלאחר טלטולים בארץ הצטרפו לקיבוץ שמיר וישבו במחנה הזמני ליד רמת יוחנן. לאחר שהאיחוד עם שמיר עלה על שרטון, פנו אותם "צעירים" ל"הזורע" בבקשה להצטרף לקיבוץ. לאחר היסוסים וויכוחים שהותירו טעם מר (על רקע רצונם של המייסדים לקלוט "דם חדש" ולא עוד גוף של יוצאי גרמניה), זכו להתקבל ב"הזורע". בסופו של דבר ב-1942 נקלטו חברי "השלמת שמיר" ב"הזורע" והתקבלו לחברות בחורף 1943. אירוע זה צוין בהצגה. במבט לאחור, קשה לתאר את חיי התרבות של הזורע בלי אותם "צעירים" ובהם רודא ריילינגר, ארנון תמיר, מרדכי תל-צור ואדית פרוינדליך, ורבים אחרים שהצטרפו אל האמנים ופעילי התרבות שהגיעו בגל הראשון. כפי שנאמר, הרקע התרבותי של בוגרי ורקלויטה היה בעיקרו גרמני, ומיעוטו יהודי. את דרכם אל היהדות היתווה ההוגה והפילוסוף היק-אולטימטיבי מרטין בובר שליווה את פעילותם מאמצע שנות ה-20. המסר העיקרי שהעביר להם היה שלכל אדם "סיני" משלו, ועל כל אחד לגלות אותו בכוחו הוא. מושג מפתח בהקשר זה היה "עדיין לא" ... שאפשר לבסס את הפעילות התרבותית על ציפייה להתגשמות אותה התגלות של סיני אישי וקולקטיבי גם יחד.

במשך קרוב לעשר השנים הראשונות בארץ, חיפשו חברי הזורע את זהותם היהודית תוך ניסוי, טעיה ותהייה. הם חיכו להתגלותו הנסית של אותו "סיני חדש" שבאמצעותו יתברר להם "הקו הברור" ויאיר

את דרכם. לצורך זה הם השקיעו מאמצים רבים בלימוד יהדות, תנ"ך ועברית כשהמורים הם חברי הקיבוץ, בוגרי בית המדרש הגבוה לחוכמת ישראל בברלין. אחת ההחלטות הראשונות שקיבלו הייתה לאסור על הדיבור בגרמנית ולדבר רק עברית ברחבי הקיבוץ. בניסיונותיהם "להמציא עצמם מחדש", ולהתאים את המסורת "החדשה" לאידיאולוגיה של הוורקלויטה, ליוותה את כל חגי הלוח היהודי בעשור הראשון,

פורים 1975 - תמונות בתערוכה

תחושה קשה של כישלון; למרות שפע של פעילות תרבותית, כלומר: לפחות שתי הפקות של הצגת תיאטרון מדי שנה, לעתים כתיאטרון בובות; רסיטלים, אופרות ועוד, הכול מן הרפרטואר הקלאסי: קלייסט, ברכט, מוצרט, לופה-דה-ווגה, בנג'מין בריטן ותמיד בביצוע מקומי. בערב ראש השנה ת"ש (1939), במאמר משותף של ארבעה חברים בעלון הקיר, "בשער", נכתב: "חיינו הקיבוציים הנם פושרים. אין בהם מעוף.

הרמון, שנות ה-50. יוליאן פירסט

בחלקנו נפל דבר גדול, יצירתם של חיים מחודשים, ודווקא בתוך עולם הולך ומתנוון. איפה תמצא אצלנו את ההתלהבות ואת השמחה ההולמות מפעל כזה... הכישלון, כך חשבו, נעוץ באופיים ובהרגליהם מן העבר בתנועה, כאשר העדיפו את השירה האמנותית, הזניחו את השירה בציבור, בה כך האמינו, נמצא ביטוי של הקולקטיב. "אין לנו כל ספק כי גם בשטח זה מעכב אותנו לא במעט המעבר לתחום השפה העברית. איננו יודעים די שירים עבריים ואולי גם לא הצלחנו עדיין למצוא לגבי

השירים העבריים את הקרבה שהרגשנו אל השיר הגרמני." הקושי "להתחבר" אל האווירה התרבותית היהודית-ישראלית, שאותה חוו במפגשיהם עם קיבוצי הסביבה, גרמה להם תסכול ועוגמת נפש.

זזה הרקע לעליית קרנו של חג הפורים – וגם הסבר חלקי לירידתו, מקץ ארבעה עשורים, כאשר נפתרו אותן בעיות של זהות ושייכות וכאשר פעילי התרבות המרכזיים היו כבר בוגרי מערכת החינוך הישראלית-הקיבוצית.

פורים – ראשית קסמו:

במהלך שנות הארבעים, התבסס מעמדו של פורים כחג מרכזי. לדעתי, הדבר אירע כתוצאה מקליטתם של "הצעירים", שלא התייסרו כקודמיהם בלבטי זהות משתקים. מול חבורת המייסדים האינטלקטואליים,

ביקור הגברת הזקנה 1960

הרציניים והמחמירים עם עצמם, היו הצעירים פעלתנים ומעשיים. היו ביניהם אנשים ברוכי כישרונות בכל תחומי היצירה, ולכן התרבות הייתה ל"זירת" ההתמודדות העיקרית שלהם על מקומם בקיבוץ. עם הצטרפותם, שוב לא נשמעו אותן טענות על ניכור, זרות וכישלון בחגי הקיבוץ. ה"צעירים" פתחו אפשרות של השלמה עם המטען התרבותי האוניברסלי שלהם, וסחפו אחריהם את הכול. מכאן ואילך, הפך פורים ל"חג החגים". זו העובדה וזו הפרשנות שלי להסברתה. ואכן, לא רק פורים זכה לתנופה עם הצטרפות "הצעירים"; גם הפעילות התרבותית השוטפת של הצגות ורסיטלים שבגינם יצא שם 'הזורע' מעבר לגבולותיו כקיבוץ תרבותי קיבלה חיזוק עם האמנים שהיו בין המצטרפים. רוב ההצגות מן הרפרטואר העולמי הקלאסי. מיעוטן בעלות הקשר יהודי או ישראלי.

בין פעילי פורים המרכזיים נמנו: מיכל אמיר מן ה"וותיקים" שחברה לצעירים, כשחקנית ומארגנת הופעות, כמלחינה ומלווה בפסנתר של פזמונים ושירים להצגות ולהופעות בפורים. ארנון תמיר – שמאז בואו לקיבוץ עסק בבימוי וכתביבה, ואף ביים בתיאטרון המקצועי מחוץ לקיבוץ. רודא ריילינגר, כאמור צייר, פסל בעל שם ומעצב תפאורות בתיאטרון המקומי וגם בתיאטרון הרפרטוארי המקצועי.

ב-1947 הצטרפה לקיבוץ אדית פרוינדליך, תופרת במקצועה – אומנית שנסיונות החיים בקיבוץ גרמו לה לכוון את כישורונותיה לבימוי ועיצוב תלבושות ומאז נקשר שמה בחגיגות פורים כבמאית של המופע המרכזי בביצוע עובדות המחסן והמתפרה. היא אמרה כי בחרה להצטרף ל"הזרע", כיוון ש"בקיבוץ שיש בו אמנים כדאי לחיות". תחת שרביט ניצוחה הפכה הופעת עובדות מחסן הבגדים והמתפרה להופעה המרכזית בפורים וגולת הכותרת של החג המשופע בשלל הופעות מהוקצעות יותר או פחות, בתפאורה קברטית מותאמת לנושא מרכזי אחד. רפרטואר המופעים והדימויים נשען על התרבות הבינלאומית, ואופיים האוניברסלי שלהי המאה ה-20, עדיין משקף את הרקע התרבותי של המייסדים, עד ההפרטה והמעבר ללינה המשפחתית שהביאו סופית לירידתו של החג. פורים הפך אפוא והיה לחג המרכזי ב"הזרע" וכל החגים עד אמצע שנות ה-70 וראשית ה-80, עם הצטרפות ראשוני הבנים לפעילות התרבותית בקיבוץ, לבשו עדיין אופי פורימי. כך, למשל, מתחנן עורך העלון אליהו מעוז, ב-26 במרץ 1954, ב"מאמר המערכת" שלו – "בין פורים לפסח": "ניסיון העבר אינו מעודד. היענות החברים להשתתף בהצגות פורים עולה בדרך כלל על נכונותם למאמץ דומה לקראת ערב הסדר" [...] פורים היה קרנבל, לא רק מסיבת חג. החגיגה החלה בשעות הצהריים: הארוחה בחדר האוכל בוטלה לשם הכנות אחרונות של האולם. מחסן התחפושות נפתח לחברים

ונפתחו מרכזי איפור, עם תורני איפור. לפנות ערב נפתחו ביתנים שהוכשרו לכך בפינות שונות במרכז הקיבוץ. בכל ביתן הוגשו כיבוד ומשקאות והייתה גם רחבת ריקודים. בשנים מאוחרות יותר הוכנו ביתני ריקודים לוותיקים, עם ואלס וטנגו ולצעירים – ריקודים לפי רוחם. ארוחת-ערב משופרת הוגשה בחדר האוכל בשעה מאוחרת, לאחר השכבת הילדים בבתי הילדים. לאחר מכן נסגרו זמנית ביתני הריקוד, והחלו ההופעות, וביניהן שולבו הפסקות לריקודים. בשנותיו הטובות הסתיים נשף פורים עם עלות השחר. המסיבה נועדה לחברי הקיבוץ בלבד, ולא הותרה השתתפות אחרים, לא בנים שעזבו ולא עוזבי-קיבוץ אחרים. גם ילדים לא הורשו להשתתף באירוע. הייתה זו זכות-יתר של חניכי כיתה י"ב, שהותר להם לראשונה להופיע בפורים. בכל שנה הוגדר נושא מרכזי שיכתיב את התפאורה ויכוון את ההופעות, על פי קווי מתאר חיצוניים, כמו למשל: ספינת השוטים, קברט, שחרזדה, תמונות בתערוכה

פורים - קישוט קיר צחוק על אנשים - עובדי המוזיאון 1971

ועוד.

ההכנות לפורים נמשכו חודשים. אדית סיפרה, שנהגה לתכנן את המופע שלה כבר בקיץ ולאסוף רעיונות. כמה חודשים לפני המועד ישבה קבוצה של חברים – די קבועים – ובחרה את הנושא המרכזי של פורים, שבמידה מסוימת הכתיב את אופיו החיצוני. בהתקרב החג הופיעו בחצר "מתאבנים" קישוטי החוץ שהוקדשו לנושא הערב. במקביל בחדר האוכל נתלו קישוטים ובהם קריקטורות של חברים בנושאים שונים, מכילים ביקורת עוקצנית, כלפי תופעות וממלאי תפקידים. הקריקטורות נתלו על עמודי החלונות בחדר האוכל וב"מרבדים" גדולים שכיסו את שני קירות הבטון, הריקים בשאר ימות השנה. כך היה פורים לאחד מכלי הפעלתה של דעת הקהל – לשבט ולחסד. הילדים חגגו תמיד את פורים במועדו, יחד עם כל עם ישראל, כשבוע לפני פורים של החברים. כך היו גם חגיגותיהם מעין הכנה לחג המבוגרים. הקישוטים שנתלו בחצר, הכנת התחפזות והחזרות בשבועות האחרונים – ריכזו את מלוא תשומת הלב הציבורית והגבירו את המתח והציפייה לחג. עם פינוי מרכז הבמה לדור הצעיר בשנות ה-90 של המאה העשרים, נחלש מאד מעמדו של פורים. עם המעבר ללינה המשפחתית והפרטת החיים בקיבוץ, הפכו כל החגים, וגם פורים, מכוונים לכל המשפחה. פורים איבד את מעמדו ואת תפקידו והקיבוץ איבד את אחד משיאי חייו התרבותיים.

ד"ר רוני כוכבי-נהב נולדה בקיבוץ הזורע וחברה בו עד היום. בראשית הייתה מורה ומילאה תפקידים שונים בקיבוץ. לימים יצאה ללימודים אקדמיים. היא בוגרת תואר ראשון ב"אורנים" תואר שני ודוקטורט באוניברסיטת חיפה בנושאי ספרות ופולקלור. הוציאה לאור מספר ספרים וקטלוגים למוזיאונים שונים לרבות מוזיאון וילפריד ישראל שבקיבוצה.

כתובתה: editronk@gmail.com

קזינו ואדוז פורים 1975

על קו השבר

"ילדי נהריים" – ילדי חשמל ומים שהפכו לפליטים ב-1948

ד"ר דליה לורנץ

ילדותי הקסומה שמורה בזכרוני כבועה חסרת דאגות בעמק ירוק משובץ שלל פרחי בר: כלניות בצבעים שונים, חרציות, נרקיסים, סביונים, נוריות, פרגים ועוד... ובשוליו נוצץ אגם כחול ובית משפחה קטן עם גג רעפים אדום, ענק וורד בצבע יין בחזיתו. גדלתי ביישוב נהריים בבקעת הירדן

בעברו המזרחי, במדינת ירדן. השם "נהריים" ניתן לישוב בשל מפגש נהר הירדן ונהר הירמוך ששימש תשתית למפעל החשמל ההידרואלקטרי שהגה והקים פנחס רוטנברג: מפעל יהודי חלוצי של שיתוף פעולה עם ממשלת ירדן לאספקת חשמל לארץ ישראל ולירדן. זה היה הישוב היהודי היחיד שהתקיים בעבר הירדן המזרחי. בשנת 1932 הוקם ישוב המפעל שנקרא גם "תל-אור" – מגדלור של אור ותקווה.

אתר תחנת הכוח נחנך ועימו מערכת מאגרי מים, סכרים ותעלות. בטקס השתתפו האמיר עבדאללה, הנציב הבריטי העליון הרברט סמואל ופנחס רוטנברג. במרכז הישוב הוקם בית רב רושם שנקרא "הבית הלבן" ושימש כבית הארחה לרוטנברג ולאורחיו הנכבדים. ואכן, אף גולדה מאיר נפגשה בו עם המלך עבדאללה ב-1947 וב-1948 עם סיום המנדט

שדרת הכניסה למבנה המנהלה

הבריטי. על אף היות הישוב קטן (כ- 200 תושבים) היו בו גן ילדים, בית ספר יסודי, מרפאה, צרכניה ובית תרבות גדול. כמובן שהרופא, הגננות והמורים התגוררו אף הם במקום. חם היה בנהריים, חם מאד, במיוחד בקיץ. שמש קופחת וחום כבד עד כי הזפת על הכביש היתה מבעבעת. המבוגרים, במיוחד יוצאי אירופה, התקשו לעמוד בלהט הקיץ: גם דליי המים שנשפכו על רצפות הבתים כדי לצנן מעט – התאדו תוך זמן קצר. אך אנו, הילדים, שמחים ועליזים, היינו מדלגים יחפים על הכביש הלוהט ומשתעשעים בבריכה הקרירה בכל עת אפשרית.

עם זאת, היה מקרר חשמלי (רכוש המפעל) לכל משפחה והמים והחשמל סופקו לתושבים בחינם, מה ששידרג את רמת החיים. בחלקות הקרקע הסמוכות לבתים היו גינות, ירקות ופרחים. אנשים גידלו גם

שפנים ותרנגולות. היתה גם קרקע משותפת שגידלו בה חיטה ותירס וגם פרדס אשכוליות גדול. המיקום היה מבודד ("חוץ לארץ") ואולי זה מה שסייע ליצירת אווירה קהילתית תוססת: את החגים חגגו בצוותא בבית התרבות ובמדשאות "הבית הלבן".

היו גם מופעי תרבות והצגות שהגיעו במיוחד מארץ ישראל. אני זוכרת שהייתי ילדה צעירה מאד כשישבת עם הוריי על הדשא וצפינו בהצגת ה"דיבוק".

יש לציין שנהריים לא היתה קיבוץ או מושבה, אלא ישוב של עובדי מפעל החשמל. אף על פי שהיה ב"חוץ

בניין מנהלת מפעל נהריים

לארץ" והתושבים נשאו תעודות זהות ירדניות, הוא היה חלק מתנועת ארץ ישראל העובדת. בית הספר השתייך לזרם העובדים שהדגיש חינוך ערכי וחברתי והכשרה לעבודה. היתה לנו גינה גדולה בחצר ביה"ס שגידלנו בה ירקות ופרחים, למדנו לנגן על חלילית, לשיר כמקהלה ולנהל דיאלוגים. מאחר ומספר התלמידים היה קטן למדנו בכיתות מצורפות ובגישה בינתחומית. את "כיתה אלף" למדתי בגן הילדים: לפני שמונה בבוקר ואחרי שהסתיים הגן ואז טרם נודע המושג "אלף גנית". ילדות של תום וחופש, של שמחה ותרבות ואז, לפתע, נקטע הכל.

ב-1948, כשהייתי בת 11, הפכנו לפליטים חסרי כל. באישון לילה, בשקט מוחלט, הועמסנו – הנשים והילדים – על משאיות מכוסות בברזנט להסוואה.

בתי תל-אור

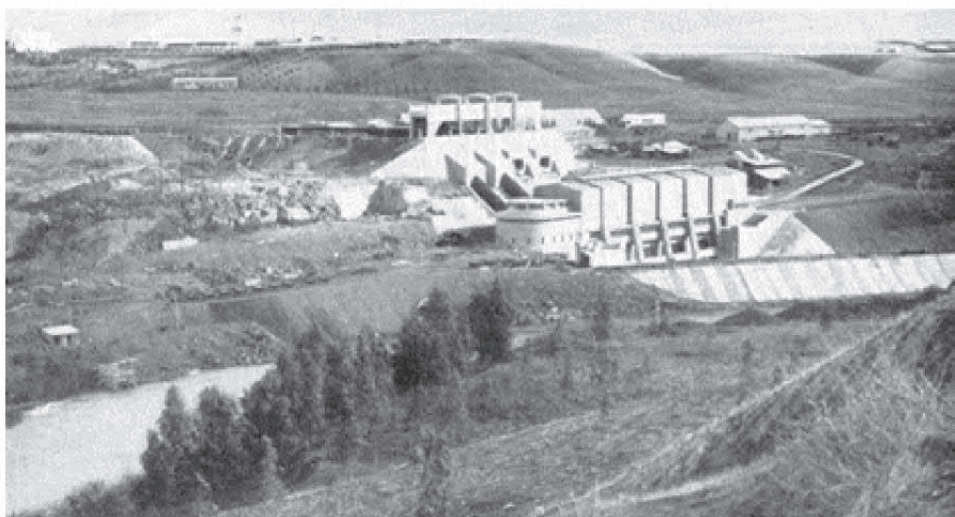
המשאיות קרטעו דרך האפיק הישן של הירדן אל עברו השני דרך קיבוצי הסביבה לחיפה, לשם הובאו הילדים מפוני המלחמה. שיכנו אותנו במלון ברחוב שנקרא "אביב" ושם החל פרק חדש בחיי. הגברים, עובדי המפעל שבנהריים, הלכו בשבי הליגיון הערבי, תחנת החשמל הפסיקה לפעול אך לא נהרסה, בתי הישוב נהרסו ונבזזו על ידי הצבא העיראקי. לנו, הילדים, אמרו שהערבים מחכים עם שקים בפאתי הישוב כדי לבזוזו ואכן עקרו את המרצפות והרסו את הבתים והגנים הפורחים.

ובחיפה – צריך ללכת לביה"ס: זה תפקידם של ילדים. ביה"ס הריאלי באחוזת קיבל אותי ואת ברוך בן כיתתי כאורחים. מחווה יפה! אבל בשבילי, פתאום "המון" ילדים בכיתה... אומרים "המורה" כשרוצים לדבר וקמים... איזה רעש, המולה ובלבול. הכל מוזר ושונה אבל כולם חביבים אל ה"פליטים מעבר הירדן" – מציעים מחברות, עפרונות וצבעים ולהיות לי לחברים. התחלתי להסתגל אישית וחברתית אך, תמיד, חזרו אלי זכרונות ילדותי

בתי תל-אור

ורציתי כל כך לחזור למקום שנעקרתי ממנו באמצע הלילה. ימים חלפו, שנים עברו והזכרונות שנותרים חיים בצבעים המקוריים, בטעמים ובריחם ואיש לא יכול להם. לעומת זאת את התיסכול והכעס כדאי לתעל לאפיקים אופטימיים, לעשייה של טוב. לימים, כשנפגשתי כמנחת קבוצות עם ערבים

סכר נהריים – מפעל החשמל מיסודו של פנחס רוטנברג

הרואים עצמם פליטים על כל מה שמשמע מכך, הבנתי היטב את התחושות אך מצאתי לנכון להבליט בשיח את הזכרונות כמחממי לב ולא כמבעירי שריפות שנאה.

אני ושאר הילדים שפוננו ב-1948 מבתינו וחיי שיגרתם, נקראים עד היום "ילדי נהריים" ללא קשר לגילם. ב-1996 הזמין מלך ירדן חוסיין את "ילדי נהריים" לטריטוריה הירדנית כמחווה של ידידות לילדות שנקטעה. היה מפגש מרגש ביותר: כל הזכרונות והסיפורים צפו ועלו. ה"ילדים" חיפשו את הבתים בהם התגוררו. אני מצאתי את שלי: בית חרב ללא רצפה וגג ועשבים נבולים בחזיתו. ולפתע – לבש הבית את עברו וראיתי את הרהיטים והפינה האהובה עלי בעיני רוחי... ושוב הייתי ילדה.

כשנוסעים היום בכביש הבקעה רואים ממול את הרי הגלעד, את המפעל הדומם ואת שיירי הבתים על הגבעה. בקיבוץ "גשר" מעברו השני של הירדן הוקמה אנדרטת זיכרון לנהריים. המקום נקרא "נהריים בגשר" ובו ישנה הדמיית מפעל החשמל במייצג אור-קולי עם סיפורם של הישובים נהריים וגשר. כפי שמצוין באתר - סיפור היסטורי של גבורה נחישות ועוצמה.

דליה הילדה ואביה במפעל נהריים.

ולסיום, תמיד ישנה "ילדה קטנה" בתוכי. ילדה שנקטפה מילדותה היישר להולדת מדינת ישראל, נמלה קטנה בדרך ההיסטוריה של ישראל.

“יקה אינזל”

אריק קרמן

בשנים שלפני קום המדינה היישוב הקטן בת-ים, אז “בית וגן”, היה ישוב ספר ששכן על הגבול הדרומי של היישוב היהודי ברצועת החוף. מבת-ים דרומה לאורך החוף עד עזה היו חולות שוממים מלבד הכפר הבדואי נבי-רובין ששכן בחולות בקרבת החוף, ודרומה ממנו מגדל הערבית. חוף הים היה ריק לחלוטין ועברו בו מדי פעם שיירות גמלים מובילי זיפזיף, או שיירות גמלים שהובילו סחורות בין עזה ליפו.

בקצה הדרומי של בת-ים על הדיונות הנושקות לחוף הים שכנה קבוצת בתים מבודדת שנקראה “יקה אינזל” - אי היקים. כהרגלם בימים ההם העדיפו יוצאי גרמניה, היקים, לגור בקרבת דוברי גרמנית נושאי “קולטורה” דוגמתם. היו אלה עולים מגרמניה ואוסטריה שהגיעו בגלי העלייה בשנות השלושים, אשר התקשו לעמוד בשכר הדירה בבן יהודה “שטראסה” מעוז היקים בתל אביב. תמורת הסכום שנדרש לשכירת חדר ומרפסת בדירה עם שותפים בתל אביב יכלו לשכור בית צמוד קרקע ב “יקה אינזל” המשקיף על חוף הים בבת-ים. בנוסף “בונוס”: אפשר היה מידי בוקר לרדת לחוף הריק לטבילה בים, עם או בלי בגד ים, או לנמנם ב”שלאף שטונדה” כשברקע אוושת הגלים המרגיעה. הם גם יכלו לשבת ל”קפה קוכן” בפנסיון “לידו” שנפתח באותה תקופה בקרבת מקום.

עם זאת, צריך היה אומץ לב לגור ב”יקה אינזל” המבודד, על הדיונות בקצה היישוב. שיירות הגמלים הערביות שעברו לאורך החוף בדרכן ליפו נהגו לעתים לקצר את הדרך ולעבור בתוך השכונה ולגנוב מכל הבא ליד מהחצרות ומהבתים.

בהישמע צלילי הפעמונים של גמלי השיירה המתקרבת היו עקרות הבית ממהרות לאסוף את הילדים מהחצרות, להוריד את הכביסה, להגיף את התריסים ולהסתגר בבתים.

בהיותה “החצר האחורית” של היישוב, בת-ים ובעיקר החולות סביבה שימשו לפעילות בלתי חוקית, כמו אימוני נשק של ארגוני המחתרת, או מעבר של מעפילים שירדו לחוף בסירות מספינה בלב ים, או מקלט לעולים בלתי לגאליים שהגיעו ארצה באשרות תייר ונשארו. הבריטים היו ערים לכך, ומדי פעם היו פושטים על בת-ים ועורכים חיפושים. רכב משוריין מצויד ברם קול היה מכריז בעברית במבטא אנגלי “הלו הלו, הוכרז עוצר, לא לצאת מהבתים”, וחיילים בריטים היו עורכים חיפושים מבית לבית. בתי ה “יקה אינזל” המבודדים בקצה היישוב היו חשודים ועברו תמיד חיפוש יסודי יותר. באחד החיפושים, אבי שהיה אז השומר של בת-ים, החביא כמה עולים בלתי לגאליים באורוות החמור של המועצה, והם לא נתפסו. בין העולים שאבי החביא באורווה הייתה אימי. כך הם הכירו.

אורות החמור של המועצה בשנות השלושים

לאחר קום המדינה בת-ים גדלה והתפשטה במהירות. עם הזמן במקום הבתים הקטנים של ה"יקה אינזל" צמחו רבי קומות, ואין להכיר עוד את המקום. קהילת ה"יקה אינזל" יכלה להתפאר בכמה בנים, בני הדור השני שגדלו באי היקים ונודעו בכישרונם, בהם: אורי זוננרייך, לימים אורי זוהר אלוף הארץ בהדיפת כדור ברזל, הצייר והפסל זוכה פרס ישראל יגאל תומרקין "אייגוש" בפי הבת- ימים, ומפקד הצוללת "דקר" יעקב פריש (לימים רענן) או "במיס" כפי שקראו לו בבת-ים.

להתחזות לקורבן שואה

או: זיכרונות מדומיינים – המקרה של בנימין וילקומירסקי

רפי סיאנו

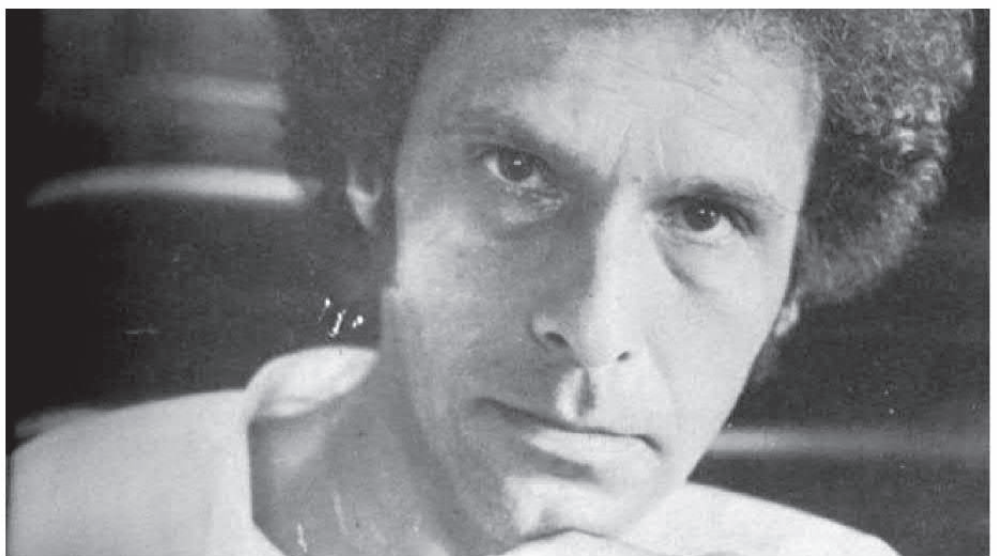

בשנת 1995 פורסם הספר "קרעים, זיכרונות מילדות במלחמה 1939 – 1948" מאת בנימין וילקומירסקי -בהוצאה לאור "סורקמפ" (Suhrkamp) - אחד המו"לים הגדולים בגרמניה. הספר תורגם לעברית והוצא לאור ע"י "הוצאת ידיעות אחרונות". כמו כן תורגם ל-11 שפות נוספות ובארה"ב היה הספר לרב-מכר.

הסופר מתאר שבהיותו ילד קטן יליד 1939 בעיר ריגה שבלטביה, ראה איש שנהרג ע"י גברים במדים. אולי זה היה אביו? הסופר אינו זוכר בדיוק. הוא התחבא יחד עם אחיו בחווה בפולין עד שנתפס והגיע למחנה ריכוז. שם הוא פגש את אמו בעת שגססה. ציטטה מתוך מכתב שלו: "הפרידו אותי מאחי ושמו אותי, אני משער בגלל שערי הבלונדיני, יחד עם 150 ילדים במוסד לילדים שהיה מצורף למחנה לובלין-מיידאנק". אחרי השחרור הוא הגיע לבית יתומים בקראקוב ובהמשך לשוויץ להורים מאמצים. הספר נמכר היטב ווילקומירסקי הופיע בבתי ספר כעד התקופה. מבקרים השוו אותו לאלו ויזל ולפרימו לוי.

כעבור שלוש שנים, ב-1998 פרסם העיתונאי דניאל גנצפריד (Ganzfried) שחי בשוויץ, מאמר שבו הוא האשים את וילקומירסקי בשקר וזיוף. גנצפריד בעצמו היה ילד של ניצולי שואה, היה חוקר יסודי ומצא שוילקומירסקי נולד ב-1941 לאם נוצרייה בשם גרוסג'אן (Grosjean) שלא הייתה נשואה, שהוא גדל בבית יתומים בהרי שוויץ ואומץ על ידי זוג חסוך ילדים מציריך בשם דוזאקר (Doessekker). ההורים המאמצים כנראה לא התייחסו לילד טוב. גנצפריד הוסיף שהוא (וילקומירסקי) עצמו הכיר את מחנות הריכוז רק כתייר. העיתונאים בגרמניה ובשוויץ געשו, וילקומירסקי ותומכיו הכחישו. בין תומכיו של וילקומירסקי היה גם הפסיכולוג

הישראלי ד"ר אליצור ברנשטיין. הצדדים, כלומר המו"לים, המתרגמים, המחבר והעיתונאים איימו בהליכים משפטיים. באפריל 1999 הטילו על היסטוריון נודע בשם שטפן מכלר (Maechler), לברר את האמת לאמיתה. מכלר חיבר דו"ח מפורט ותיאר איך חוויות בילדות של וילקומירסקי התקשרו

בנימין וילקומירסקי

לסיפורו. לדוגמה, החווה הדמיונית בפולין דמתה לחווה באלפים השווייצרים בה הוא גדל. גם ההתעללויות עליהן סיפר היו חוויות אמיתיות, רק שהם היו מעשים שהתחוללו בבית היתומים בשנות נעוריו. מכלר הגיע למסקנה שוילקומירסקי לא שיקר בכוונה זדונית אלא האמין לתומו שהוא אכן עבר את השואה ושהוא עבר "Recovered Memory Therapy", דהיינו "תרפיה של זיכרונות ממוחזרים". מכלר כתב: "הצורך למצוא מילים לאימה פותחת שער לבדותות".

בשלב מסוים הפרקליטות של ציריך התערבה ונמצא האב הביולוגי של וילקומירסקי, בוצעה בדיקת DNA ולפיה אכן גנצפריד צדק. עו"ד הגיש תביעה נגד וילקומירסקי והאשים אותו ברמייה בכוונה תחילה. בסופו של דבר הפרקליטות דחתה את התביעה כ"לא רלוונטית". בעקבות חשיפת העובדות נכתבו כתבות רבות מאוד. באותה תקופה הואשמו הבנקים השווייצרים על שהם הסתירו כספים של קורבנות השואה ו"גילוי של זיוף של קורבן יהודי שאינו כזה" היה להם כמובן מאוד נוח. בגרמניה התנפלו על המקרה ונקטו עמדות מהכחשת השואה או לפחות להצנעתה ועד להבנת הצד הפסיכולוגי של הקשורים בה. כשנרגעו הרוחות הפך המקרה לנושא אקדמי, כלומר, מה הקשר של אוטוביוגרפיה, לזיכרון ולעובדות וגם מה מותר לפסיכולוג המטפל.

בעולם הפסיכיאטריה נכנס מושג חדש: וילקומירסקי – סינדרום. המושג "סינדרום" הינו מוגדר כ"תסמונת שהיא אוסף תסמינים הנוטים להופיע יחדיו ומצביעים על מחלה ידועה ברפואה" (סינדרום בעברית - תסמונת). מסתבר שמדובר בתופעה די שכיחה שבה אנשים מנכסים לעצמם סיפור חיים שואתי. הסבר לכך נמצא בילדות טראומטית. הסיבות הן רבות, זה יכול להיות הורה מתעלל או מספר חוויות טראומטיות, למשל ילדות במעון ללא אהבה ועוד. הקורבן בוחר בדמות של היהודי הנרדף כי מעמד הקורבן היהודי הוא מוכר בחברה המערבית. מעמד הקורבן הוא "אטרקטיבי", אפשר לזכות בהכרה, אולי בפיצויים, בתשומת לב וגם בנחמה. זייפנים שטוענים לשורשים יהודיים זוכים בהוקרה ובחמלה. הנה רשימה חלקית של אנשים שנכסו לעצמם זהות יהודית מזויפת: בנימין וילקומירסקי, יליד 1941 ולא 1939 כפי שטען; רוזמרי קוצ'י (1939 - 2007) אזרחית ארה"ב, אומנית. עבודותיה נמצאות באוסף גוגנהיים בניו-יורק וביד ושם בירושלים. היא נחשפה כשבדקו את פרטיה במקום הולדתה; וולפגנג סייברט, יליד 1947 שהיה במשך 15 שנים ראש הקהילה היהודית בפּינברג, גרמניה. בחקירה שנערכה בעקבות בדיקות מעשי רמייה ומעילה הוא התגלה כבן של הורים נוצרים; מרי-סופי הינגסט (1987 - 2019) אשר זכתה בתואר "בלוגר של שנת 2017" המציאה 22 ביוגרפיות של קורבנות שואה מזויפות. השבועון הגרמני "שפיגל" פרסם שהיא בת של נוצרים וכל סיפוריה הם בדיות. בעקבות הפרסום הינגסט התאבדה. אחרי מותה התפתח דיון בעיתונות באם חשיפה של אנשים עם בעיות נפשיות היא לגיטימית או לא; קרין מיליוס (1934 - 1986) ראשת הקהילה היהודית בהאלה, גרמניה, טענה שהיא ניצולת שואה ובפועל אביה היה קצין נאצי.

ידועים עוד כחמישים מקרים בגרמניה. בארה"ב התפרסמה ב-1998 גברת לאורה גרובובסקי שהתגלתה כ"קורבן" אך מזייפת סדרתית. מול מצלמות הטלוויזיה התחבקו וילקומירסקי ולאורה עם דמעות בעיניים ואמרו שנפגשו באושוויץ. בשנת 2020 הופק בשווייץ סרט בן שעתיים על פרשת וילקומירסקי. וילקומירסקי עצמו חי היום בכפר קטן בצפון שווייץ. הוא מסתגר בביתו הציורי ולא מתראיין. הוא מתפרנס מבניית כלי נגינה ומנגן בקלרינט.

מכתב מהחזית

דודי אלקן

המכתב המוצג כאן נכתב ב-20 ביוני 1915 (מלה"ע הראשונה) על-ידי קצין רפואה יהודי ששירת בצבא הקיסר הגרמני, בחזית הרוסית. כמו גרמנים יהודים רבים ששירתו בצבא הגרמני, גילה הרופא היהודי, עם התקדמות הצבא הגרמני, את יהודי פולין, ה"אוסטיודן". הרופא, ד"ר ליאופולד אלקן היה רופא המטה בבית-חולים שדה בקיסינגן, גליציה. את מכתבו למשפחתו בעורף שמר בנו, ד"ר אלקן יחד עם מסמכים אחרים והביא עימו ארצה בעלייה החמישית. את המכתב תרגם והביא לדפוס נכדו, מהנדס המים דוד אלקן מכרמי יוסף. עיקר עניינו הוא התייחסותו של "יקה אסלי" ל"אוסטיודן" ולפתרון מצוקתם.

על מצבם של יהודי פולין

קו הביצורים הרוסי מאיווונגורוד ועד קובנו נפל לידינו ובכך אנו שולטים על גבול טבעי של נהר ואזור

ד"ר ליאופולד אלקן קצין
רפואה בצבא הגרמני

ביצות המעניק לנו הגנה חזקה בפני התקפות נגד סלאביות, כפי שחווינו בפרוסיה המזרחית באוגוסט 1914, במצב של איום יומיומי על אזור פוזנן ושלזיה בו לא היתה הגנה טבעית כזאת. מתקבל על הדעת שנכס בטחוני יקר כזה לא יוחזר בהסכם השלום המתקרב, אלא יקבל כבר עתה את ברכת השלטון הגרמני והאזור יוכרז כ"פולין ממערב לנהר וייכסל" (נהר הוויסלה), ויישאר לאורך זמן בידי הרייך הגרמני.

האזור משתרע על שטח של כ-100,000 קמ"ר, בערך בגודל של מדינות הסן ווירטמברג, אבל עם התקדמותנו נוכחנו בהזנחה שלא תאומן של קרקע כבדה ופורייה, על פי תפישה גרמנית. שטחים נרחבים בלתי מעובדים, מכוסים באבנים ובסבך עשבי בר, ונראה שיד אדם מעולם לא נגעה בהם. לכך יש להוסיף אוכלוסיה מקומית שמבחינה תרבותית מצויה מתחת לרמה המקובלת של האיכר הגרמני שאנו מכירים. בדרום רוב האוכלוסייה פולנית ואילו בצפון יותר ליטאים, כשפה ושם פוגשים יהודים, אשר נדחסו על פי חוקים רוסיים מימי הביניים בגטאות בפאתי הערים.

אין ספק שעם הזמן תחול התקדמות תרבותית בקרב האוכלוסיה המקומית, כפי שקרה באזורי פולין הישנים שלנו. תהליך קשה יותר, שיתקל ככל הנראה בהתנגדות חריפה, הוא הגרמניזציה הדרושה, כולל הידע, השפה ותחושת השייכות למולדת הגרמנית. אבל להשגת מטרה זו יעמדו קושיים כבדים, על בסיס הנסיון שנרכש בפרובינציות פוזנן, למרות משלחות ההתיישבות והשאיפות הקולוניזטוריות של גרמניה ברחבי פולין. דוקא הנסיון שנצבר במערכות האחרונות במזרח מוכיח שמרבית הפולנים לא קבלו את הצבא הגרמני כמושיע אליו נכספו. צריכים היינו לשמוח כשהתייחסו אלנו באדישות, מאחר שהם פולנים לאומיים

וישאר כאלה גם בעתיד. היהודי, לעומת זאת נטה בכל רגשותיו ותקוותיו לגרמניה. שפתו היא היידיש, גרמנית ימי ביניים, שלקח עימו מעמקי הריין והמיין ושהשתנתה אך במעט לאורך הדורות. הודות לשמרנות המולדת יכול לכן היהודי הפולני לתקשר בשפה הגרמנית הגבוהה, אם כי לא בקלות. היהודי ראה בגרמנים את המשחרר מעול הרוסים שהציקו להם ועינו אותם והתייחסו אליהם כאל בהמות. למרות הסיכון של מוות בתליה ללא משפט, כפי שהרוסים נהגו כלפיהם, סייעו היהודים לצבא הגרמני בקידום מטרותיו. מאות אלפי יצורים מדוכאים שהתקיימו בדוחק מיום ליום בתנאים לא אנושיים, רואים עתה סיכוי לשחרורם. הכוחות האדירים, ברוח ובגוף, (כי היהודי בגטו הרוסי אינו רכרוכי כפי שנדמה במבט ראשון, אלא חזק גם פיזית), יביאו עם שחרורם בוודאי לפיתוח, והשאלה היא האם לא יביא הדבר לנדידה מאסיבית מערבה, ובכך לפגיעה

ד"ר ליאופולד אלקן

באינטרסים של ההתקדמות האבולוציונית של מדינתנו כמו גם לאלה של הקהילה היהודית שבה. כאן ניתן להגיע להישג גדול הן לקהילה היהודית והן למדינה ולעם הגרמני, באמצעות הסבת האוכלוסיה היהודית לעסוק בחקלאות על פני מרחבי קרקעות הבור הדשנות. היהודים בשלים וכמהים ליציאה מחיי הגטו העלובים, לקידום תרבותי, לפיתוח ולתנאי מחיה משופרים ובני קיימא. באזורי הפיתוח החדשים יובטחו חיים יצרניים באמצעות אוכלוסייה חרוצה ומתמידה החושבת גרמנית, ועם יכולת ההתאמה הגבוהה שלה ישתחררו מהסגירות שנכפתה עליהם ויפשטו את החיצוניות הלא נעימה שלהם. מאידך יש גם טענות נגד – האם היהודים בכלל מתאימים לעסוק בחקלאות? הרי היהודים בתקופת הלאומיות העתיקה עסקו בעיקר בחקלאות, כשבמסחר עסקו עממי האזור כמו הפניקים ותושבי המדבר. איבתם של העמים שפרסו את חסותם על היהודים לאחר הגלויות הביאו את היהודים בעל כורחם להסבתם מהחקלאות למסחר, אותו הביאו היהודים במהלך מאות השנים לרמת מיומנות עליונה. ואולם בכל מצב של הסרת המגבלות התעוררה שוב יכולתם לעסוק בחקלאות. כבר עתה מנהלות חוות חקלאיות לא מעטות בהצלחה רבה על ידי יהודים. בפלשתינה

**נכדיו של ד"ר ליאופולד אלקן
מימין: מיכאל, דודי וגדעון ילידי ישראל**

ובארגנטינה פורחות מושבות חקלאיות שהוקמו על ידי יהודים רוסיים. ההצלחה של מרכז החינוך וההכשרה היהודי שהוקם ליד הנובר לעבודה חקלאית והחוות המשגשגות שהוקמו על ידי בוגריהן על אדמות טרשים בפולין הינם הוכחה ליכולות החקלאיות של הצעירים היהודיים.

המביא לדפוס: דודי אלקן, יליד ירושלים, בוגר הטכניון, מהנדס מערכות מים וסביבה. תושב כרמי יוסף

קפטן סטיב והרחוב הנעלם

יעקב שורר

רחוב קצר וצנוע מוביל אל שער הכניסה המזרחי לנמל חיפה. רחוב זה, בו ניצב "בית יורדי הים" ההיסטורי, נקרא בשם 'רחוב קפטן סטיב'. מיהו האיש ועל שום מה זכה להנצחה כה מכובדת?

קפטן סטיב היה כינויו של רב חובל ספרדי ששמו המקורי היה אסטבן הרננדורנה. אסטבן נולד ב-1905 למשפחה נוצרית-קתולית בעיירה קטנה הסמוכה לעיר בילבאו (BILBAO) שבחבל הבסקים בצפון ספרד. בגיל 12 נתקבל לבית הספר הימי, סיים אותו כעבור שנתיים ועלה כנער סיפון על אוניית סוחר בצי הספרדי. בשנת 1922 הוענקה לו דרגת קצין ימי ובשנת 1927, כאשר הוא בן 22 בלבד, הוסמך לדרגת רב-חובל. בשנת 1933 הצטרף לצי הדייג, בו עבד עד מלחמת האזרחים בספרד שפרצה בשנת 1936. במלחמת האזרחים הספרדית היה חבר פעיל במפלגה הקומוניסטית והתנדב לכוחות הרפובליקנים שלחמו נגד הרודן הפשיסט פרנציסקו

פרנקו. הוא מונה כמפקד צוללת ובהמשך המלחמה היה מפקד של המשחתת "חוסה לואיס דיאז".

לקראת סוף המלחמה, טובע כלי השייט שעליו פיקד על ידי צוללת גרמנית, והוא נפצע קשה בגבו. בסיום מלחמת האזרחים נאלץ לצאת לגלות. שפחת הרננדורנה, התיישבה במקסיקו. כאן עבד בחברת ספנות צרפתית כרב-חובל במשך כל תקופת מלחמת העולם השנייה. עם סיום המלחמה, ניסה לחזור לאירופה כדי לחדש את מאבקו במשטר של פרנקו. מכריו היהודים במקסיקו הציעו לו להעביר אנייה, בדגל אנגלי, מפנמה לצרפת. כאשר האנייה עגנה במרסיי נפגש עם אנשי המוסד לעליה ב' שהציעו לו להצטרף כרב-חובל לפעילות העלייה המחתרתית לארץ-ישראל. ליבו של אסטבן הרננדורנה נכבש על-ידי מפעל ההעפלה, אירגן קבוצת ימאים ספרדים רפובליקנים ועלה איתם על האונייה "פאן יורק" (לימים "קיבוץ גלויות" ואחר כך- "קוממיות"), תחת פיקודו של רב חובל ישראלי, גד הילב, איש חיפה.

בדצמבר 1947 השתתף במבצע ה"פאנים", שבמהלכו שתי אוניות המעפילים "פאן יורק" ו"פאן קרסנט", העלו ארצה 15000 מעפילים מבולגריה ומרומניה. בעת כניסתן מהים השחור לים התיכון נצמדו אליהן משחתות בריטיות, שהובילו אותן (בהסכם עם הבריטים) למחנות המעצר בקפריסין... בעת היותם של המעפילים במעצר בקפריסין נשארו קפטן סטיב ואנשי הצוות הספרדי על סיפון האונייה ושמרו על כשירותה. ביוני 1948, כחודש לאחר הכרזת המדינה, קיבלו האוניות אישור להעלות שוב את המעפילים המשוחררים ממעצר על סיפון ולהפליג עמם לנמל המשוחרר של המדינה הנוולדת, נמל חיפה.

קפטן סטיב (כפי שכונה מאז הצטרף לעליה ב') נשאר כקצין על האונייה כאשר המשיכה להביא עולים חדשים מאירופה ובהמשך קיבל עליה את הפיקוד. נפשו נקשרה במדינת ישראל. הוענקה לו אזרחות ישראלית והוא התיישב בחיפה. לכאן הביא את משפחתו, אשר חיה בבת גלים שעה שהמשיך לפקד על האוניות הגדולות של חברת צים. הוא נפטר ב-1965 ונקבר בחיפה. כעבור שנה קראה עיריית חיפה על שמו את הרחוב המוביל לכניסה המזרחית לנמל - אות כבוד והערכה לאיש רב הפעלים והצנוע. קפטן

סטיב הטביע את חותמו על האנשים אשר עבדו במחיצתו. יושרו, מסירותו, מקצוענותו ומעל הכול, דבקותו באידיאלים שהאמין בהם, הפכו אותו לדמות שרבים התאמצו לחקותה.

אסטרן הרנדורנה המכונה קפטן סטיב

רחל סלמנדר זוכת פרס היינה

או: המפעל לשילובה מחדש של התרבות היהודית בתרבות הגרמנית

רות חשמונאי

פרס היינריך היינה, הוא הפרס הספרותי הקרוי על שמו של היינריך היינה מגדולי השירה והספרות של גרמניה. פרס ספרותי זה שהוא היוקרתי ביותר בגרמניה, הוענק השנה לרחל סלמנדר על פועלה להחייאת התרבות והספרות היהודית בגרמניה.

רחל נולדה ב-1945 במחנה העקורים בדגנדורף בבואריה. עד גיל שש דברה רק יידיש. הוריה שרדו את זוועות השואה ובגלל מחלת אימה, הם לא הורשו לעלות לישראל. ב-1953 נפטרה האם. הבת רחל נשארה במינכן, למדה ספרות ופילוסופיה גרמנית באוניברסיטה מינכן ומהר מאוד החלה לעסוק בספרות ובהיסטוריה היהודית-גרמנית.

ב-1982 פתחה רחל חנות ספרים במינכן שהתמקדה בספרות יהודית מן העבר ובד בבד גילתה וטיפחה סופרים יהודים צעירים בגרמניה של ימינו. היום בצד סניף נוסף אחד בברלין, קיימים כבר שישה סניפים נוספים בגרמניה. בין יתר פעילויותיה להחזרת התרבות היהודית-גרמנית לגרמניה, הייתה רחל גם משנת 2001 עד 2013 המוציאה לאור של המוסף הספרותי של העיתון DIE WELD. היא מכהנת כיו"ר חבר השופטים של הפרס לביקורת ספרותית על שם רניצקי וחברה בוועד המנהל של הוצאת הספרים זורקמפ SURKAMP אשר לה מחלקה מיוחדת להוצאת ספרות יהודית.

ד"ר רחל סלמנדר

בנאום שנשא רחל סלמנדר בטקס קבלת הפרס, היא העלתה את זכרו של היינריך היינה. היא הדגישה שחרף חילוניותו היה בקיא ברזי היהדות ומבקר חריף שלה כפי שגם ביקר את יתר הדתות. רחל גם ציטטה את אמרתו הנודעת אותה כתב יותר ממאה שנים לפני שעלה היטלר והנאציזם לשלטון בגרמניה: "במקום בו בני אדם שורפים ספרים שם הם ישרפו גם בני אדם". בנאום היא ציינה שגם היהודים ניסו להרחיק את היינה היהודי במוצאו מתוכם והחרימוהו בשל התנצרותו קצרת הימים (הוא חזר ליהדותו) ובשל ביקורתו החריפה עליהם.

לגבי מפעלה אמרה רחל שנבנים בימינו מוזיאונים, ספריות, אוניברסיטאות וכיוצא באלה אך את החיים כפי שהיו לא ניתן לחדש. בני דורה בגרמניה גדלו ללא הספרות היהודית ומטרתה היא להשיבה לגרמנים. היא ציינה שבתחילת דרכה זו, הגרמנים לא נטו לדבר על היהודים כי היו עדיין מבוישים והיום הגרמנים נפתחו ואילו היהודים מבוישים. נשיא הרפובליקה הפדרלית של גרמניה, פרנק-וולטר

שטיינמאייר נשא באותו טקס נאום ארוך ומרשים אשר מפורסם באינטרנט www.bundespraesident.de.

יום בלי טלפון נייד או: מיומנה של שכחנית כרונית

אילנה זבירין

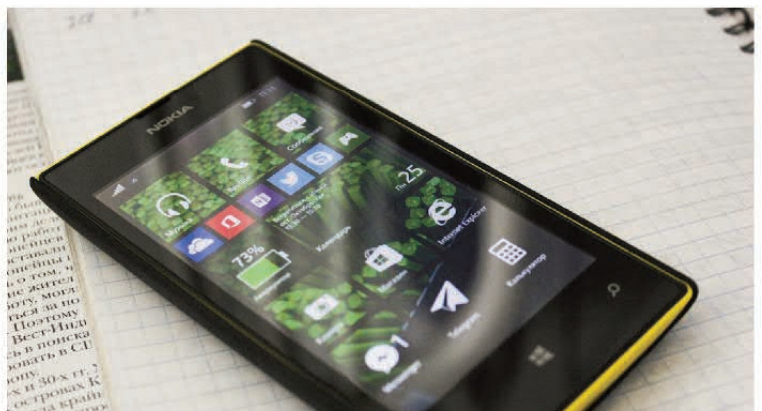
השבוע נסעתי לרעננה. אני נוהגת להשתמש בשרותי הרכבת בגלל הפקקים הרבים בדרכים. ובכלל, יש לי זמן להשתמש בטלפון ולקרוא. בכניסה לתחנה ביקשו כמובן תו ירוק. (הסיפור נכתב טרם ביטולו). אצלי התו מאופסן על מסך הנייד. ובכן אני מחפשת בתיק המבולגן שלי ומסתבר ששכחתי את המכשיר בבית. למזלי היה לי העתק מודפס בארנק.

היו לי תוכניות לצלצל לכמה אנשים בזמן ההמתנה. לא נורא אני אומרת לעצמי. אשב בשקט ברכבת ואטפל בדואר שלי. כוחו של הרגל וכוחה של המחשבה - שכחתי כמובן, שהכול מאופסן בנייד. ובכן, גם זה ירד מהפרק. קראתי בנסיעה

הלוך את כל העיתון. אף פעם אני לא מגיעה לזה. אחרי שתי החלפות הגעתי לרעננה. אין מוניות. תזמיני מונית בטלפון, אני אומרת לעצמי. אופס... הרי אין לי! אישה חביבה הסבירה לי שזה לא רחוק. תחצי

את השדה, תפני שמאלה, ואח"כ ימינה. תגיעי למרכז מסחרי ושם שוב שמאלה. 10 דקות בסה"כ!! טוב, אני אומרת בליבי, יום נהדר, זהו הספורט שלי להיום. 10 דקות הפכו למעט יותר, מזג אוויר נהדר. לא נורא.

אני מגיעה לבית החולים. עולה לחדרה של חברתי והיא – איננה. המזכירה אומרת לי לטלפן אליה כי ירדה לגינה עם המטפלת. "אין לי נייד" אמרתי מבוששת. (מה היא חושבת

עלי?) קחי את שלי היא אומרת ברצון. נכון לחברה יש טלפון נייד. אבל אני לא זוכרת את מספרו. ובשביל מה להעמיס על הזיכרון, הרי הכול בנייד! אבל היכן הנייד? כמובן בבית!

טוב, מצאתיה. אחרי הביקור אני כמובן מתכננת נסיעה הביתה. מתי יש רכבת? אין בעיה, האפליקציה שלי על הנייד! אבל לחברה אין אפליקציה ואני לא רוצה לתפעל לה את הנייד שלה. היא גם ככה לא כל כך מסתדרת עכשיו אתו.

סוף הגעתי לרכבת. על כך שלוח הזמנים שלהם לא מדויק - כבר יודעים. חיכיתי ברעננה 40 דקות. הייתי אמורה להחליף בהרצליה לרכבת ישירה לחיפה. הגיעה רכבת שעצרה בכל תחנה עד לבנימינה ושם הודיעו פתאום: "נוסעים נכבדים, זו התחנה האחרונה לרכבת זו" שוב מחכים לרכבת לחיפה. בקיצור- נסעתי שש נסיעות שונות באותו יום. מציאה ממש, רק 19 ש"ח לכל העסק, ושעתיים "סך-הכול" לכל כיוון!

ושמתי לב- כולם חוץ ממני ישבו כל הדרך עם הפלאפונים. מי מדבר, מי שומע מוסיקה, אחדים שולחים מיילים או רואים סרטים. ורק אני, טמבל שכמוני, יושבת בשקט ובשלווה. הגעתי הביתה בהרגשה שכל העולם מחפש אותי. איזו אכזבה! כמעט ולא היו לי שיחות. כנראה כולם כבר מכירים אותי שאני שכחנית כרונית!

בתי הורים

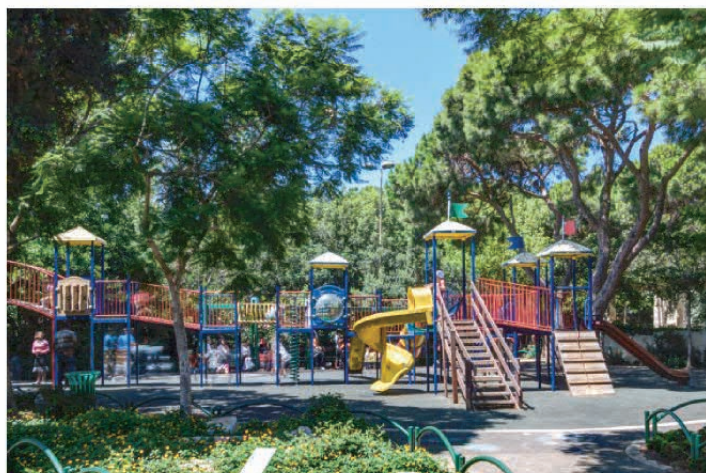
זיכרונות מיום האם

חוה בינדר

לאורך שנות החמישים והשישים של המאה העשרים נהוג היה לחוג בחיפה את "יום האם". התאריך נקבע על ידי אבא חושי ראש עיריית חיפה ליום כ"ז בכסלו, היום השלישי של חג החנוכה שנקשר לסיפור של חנה ושבעת בניה. במרכז הכרמל הוקם גן ציבורי בשם "גן האם" ובו הוצב פסל של אם ותינוק חבוק בזרועותיה. העיר קושטה ונערכו מופעים מיוחדים עבור נשים-אמהות. היולדות בבתי חולים קבלו תעודות שצינו את היום המיוחד בו נולדו ילדיהן. בגני-ילדים ובבתי-ספר הקדישו "לאמא" יום שלם.

האב במשפחה קבל על עצמו, ביום המיוחד הזה, לנהל את משק הבית ולהגיש לאמא מתנות ותשורות. הערב ירד והאוויר הצונן חדר מתחת למעיל הדק שלבשתי. מיהרתי הביתה כדי להדליק עם המשפחה נר שלישי של חנוכה. ברחוב בו התגוררנו, כמעט ולא ראו אנשים. מהחלונות האירו נרות חנוכה. כעסתי על עצמי ששוב התעכבתי ולא יצאתי בזמן מהמרפאה בה עבדתי. עליתי במהירות במדרגות ופתחתי את הדלת בתנופה. הבית היה עטוף בעלטה ודומם. הייתכן שנסעו לסבים ובעלי שכח לנעול את הדלת? לא! לא יתכן! לפתע נדלק האור ובני הבכור שהיה בגיל גן חובה ואחיו שהיה בגיל גנון נעמדו לצידי ואחזו בידי. בניי הקטנים הובילו אותי לאורך הפרוזדור שהוביל לחדר השינה. על המיטה, המכוסה בכיסוי בגוון חרדל זהוב, היה פרוש חלוק ארוך בצבע אדום מעוטר בפרחים עדינים סביב הצווארון וחפתי השרוולים. חלקו העליון היה רכוס בכפתורים דמויי פנינים. בעלי התקרב אלינו ועזר לבניי להלביש אותי. לבושה בחלוק המפואר צעדנו אל הסלון החמים והנעים. על השולחן, המכוסה במפה היה מגש עם סופגניות ממולאות בריבה, כנראה מעשה ידיה של שכנתי (שהייתה המטפלת של בני הצעיר והמדריכה שלי בבישול) ועליהן אבקת

סוכר. הריח היה נפלא. פלא היה בעיניי שילדיי המתינו בסבלנות לבואי. הדלקנו נרות חנוכה ובניי הגישו לי, כל אחד בתורו, מחברת שהוכנה עבורי עם שירים, סיפורים והרבה לבבות לאמא אהובה. בחדווה שרנו שירי חנוכה ובני הצעיר הדגים לפנינו ריקוד שלמד בגנון. זו הייתה הפעם הראשונה שחגגנו את "יום האם" במשפחה הפרטית. מעת לעת אני מדפדפת במחברות השמורות אצלי עד היום ומזכרת באחת החוויות הנפלאות בחיי כאמא. ברבות השנים הפך "יום האם" ליום "המשפחה".

גן האם בחיפה

ספר חדש לרחל הרץ לזרוביץ' סיפורים מהפטיו של פסגת-חן

סיפורים מהפטיו של פסגת-חן
רחל הרץ לזרוביץ'

ספרה התשיעי של המשוררת, סופרת ומחנכת, פרופ' (בדימוס) רחל הרץ לזרוביץ' מספר בפואזיה ובפרוזה על בית הדיור המוגן שבו היא ובעלה ראובן מתגוררים בשנים האחרונות. ככל הידוע טרם פורסמה יצירה ספרותית הבוחנת מבפנים, באבחון רגשי ואינטלקטואלי כאחד, את סיפורי הנפש של קהילה כזאת. "בכל בוקר אני פוקחת עיני אל ההר הירוק" כותבת רחל באחד משיריה הזולגים וחודרים את תוך לב הקורא "ההר הירוק הניבט ממרפסת חדרי, המחברת אותי אל השמים ואל הפטיו הירוק ונושמת עמוק עמוק". ובסיפור אחר היא כותבת: "כל מה שצריך הוא חבר או חברה קרובים". ספר מרגש המערטל את החיים בדיור המוגן.

סיפורים מהבריכה של פסגת-חן

בריכת השחייה של "פסגת חן" נחשבת לאחת האטרקציות החשובות בדיורים המוגנים של ארגון "פסגות כרמל" ושל הדיורים המוגנים בחיפה ובצפון בכללם. הבריכה המחוממת ומקורה, ומציל השומר על ביטחון השוחים והמשתמשים לצידה, פתוחה לשימוש הדיירים ולשימושם של מנויי "דיור מושלם" (ראה מודעה בעמוד הבא) שבעה ימים בשבוע משש ושלושים בבוקר. פעמיים בשבוע נהנים הדיירים מחוגי התעמלות במים שמהווה לרבים מהם הידרותרפיה של ממש. טוב לגב וטוב לנפש.

דיור מושלם

שירותי דיור מוגן בביתכם הפרטי

חורף חם עם דיור מושלם!

04-8119445

משולחן הקהילה

בתשבע וייס, מנהלת הקהילה

חברים יקרים,

הגיליון הנוכחי הינו גיליון מרץ-אפריל. בחודשים אלו אנו חוגגים את חג פורים וחג הפסח, חגים שמחים ומשמחים. מנגד, אנו מרכינים ראש בעצב ביום הזיכרון לשואה ולגבורה. עצב ושמחה השזורים זה בזה עוברים כחוט השני לאורך ההיסטוריה של עם ישראל. הם באים לידי ביטוי גם במדור הקהילה הנוכחי. נתרשם מפסלה של **אירית זהבי**, שיצרה בהשפעת חוויותיה האישיות מתקופת השואה. נקרא את המילים המרגשות של **נירה חצ'ק**, שכתבה בהשראת הפסל. מנגד, תמצאו במדור מידע על פעילות מהנה ותוססת המתקיימת בארגון.

בזמן כתיבת שורות אלו, נראה שהמגפה דועכת. אנו פועלים באופטימיות זהירה, חוזרים לפעילויות שהושהו ובמהלך חודש מרץ נצא לטיול ראשון לאחר "הגל החמישי".

פעילות חשובה ומשמחת היא ההתנדבות בארגון. בארגון **30 מתנדבים**, הפועלים בתחומים שונים למען חברי הארגון ולמען הקהילה הרחבה. המתנדבים עצמם זוכים בהכרת תודה ויוצאים נשכרים מהתחושה הטובה שהם תורמים למען הזולת.

כדי להכיר יותר את המתנדבים ועולם ההתנדבות בארגון, נארח בגיליון זה ובגיליונות הבאים, בכל פעם אחד או אחת מהמתנדבים. בגיליון הנוכחי נארח את **דוד לוטן-לבושין**, המתנדב לברך את החברים ליום הולדתם.

בגיליון זה מעלים חברים את מחשבותיהם לגבי **הארגון לאן**. לתפיסתי, ההתנדבות היא ביטוי לאחד הערכים המרכזיים עליו מושתת הארגון עוד מימי היווסדו, ערך הנתינה והסיוע לזולת. לכן, כהמשך וכביטוי למורשת המייסדים, חשוב להמשיך, לשמר ולפתח את הפעילות ההתנדבותית בארגון. בכתבה שבעמוד הבא תמצאו היבטים נוספים בנושא "פני הארגון לאן". עוד מחשבות ודעות של חברים בנושא תמצאו בעמודים 8-10.

לסיום, מאחלת לכם ולבני משפחותיכם חגים שמחים: **חג פורים שמח וחג פסח שמח!**

פני הארגון לאן?

בתשבע וייס, מנהלת הקהילה

הארגון הוקם לפני כתשעים שנים במטרה לסייע לחברים יוצאי גרמניה ומרכז אירופה בקליטתם בארץ. כיום, יש מעט עולים והחברים החדשים המצטרפים לארגון מצטרפים מסיבות אחרות מאלו שבעבר. המציאות המשתנה מחייבת עדכון של מטרות הארגון, כשהיא מציבה בפני הארגון התמודדות עם שאלות ואתגרים חדשים, כמשימה מרכזית להבטחת המשך פעילותו ושגשוגו.

בשנים האחרונות, חלק ניכר מהחברים החדשים מצטרף לארגון בעקבות השתתפותם בפעילות שבמרכז הקהילתי או בקהילה. חלק אחר מצטרף בשל זיקתם למורשת היקית או רצונם לשמר את מורשת הוריהם שהונחלה להם בבית וחשוב להם להמשיכה.

כדאי למנף את המניעים להצטרפות חברים חדשים לארגון כדי להצמיד את הארגון קדימה. פעילויות חברתיות איכותיות ופעילות תרבות איכותית - ידיעת הארץ, מוסיקה, היסטוריה, אמנות, הם ערכים שעליהם גדלו חברי הארגון המייסדים וגם רבים מילדיהם. חשוב להמשיך בפעילות כזו במרכז הקהילתי ומחוצה לו במפגשי קהילה, להרחיב ולפתח ובכך לשמר את כל הטוב שייצגה עליית היקים ולמשוך את צאצאיהם וחברים חדשים.

ערך הנתינה והסיוע לזולת הינו ערך חשוב במורשת של הארגון, ערך הבא לידי ביטוי בפעילות התנדבותית מגוונת במסגרת הארגון. חברים מתנדבים בתחומים שונים למען חברים אחרים ולמען החברה הישראלית הרחבה. עולות שאלות בנושא זה: האם לכוון את ההתנדבות למען החברים? האם למען החברה הישראלית הרחבה? האם גם וגם? האם כמות הפעילות ההתנדבותית כיום הינה מספקת או שהיעד הוא להרחיבה? אלו משאבים נדרשים לשם כך?

הקשר בין דיירים בבתי הדיור המוגן של הארגון לארגון ולקהילה מצדיק דיון. בבתי הדיור המוגן של הארגון הולך ופוחת מספר הדיירים שהם חברים בארגון. המשמעות היא החלשת הזיקה בין בתי הדיור המוגן לבין הארגון. האם המגמה הזו מקובלת על הארגון או שיש עניין שהדיירים בבתי ההורים יהיו חברים בארגון? איך לפעול אם רוצים לשמור על הקשר בין הדיירים לארגון?

אחד הדברים המייחדים את הארגון הוא שבנוסף למעגל הקהילה יש מעטפות נוספות: תמיכה של דיור מושלם ורשת בתי הורים שדואגת לאנשים.

קשרי הגומלין בין המעגלים השונים מעצימים כל אחד מהם: בתי ההורים - מקיימים פעילות תרבות בדומה לבתי דיור מוגן אחרים אך בפסגות כרמל הם יכולים להציע לדייר השתתפות בפעילות נוספת המתקיימת בקהילה. טיולים, אירועים, פעילות התנדבותית. החברים בארגון - נהנים בנוסף לפעילות הקהילה גם מהאפשרות להצטרף למיזם דיור מושלם, מפעילויות תרבות נבחרות בבתי הדיור המוגן, אליהם מוזמנים גם חברי הקהילה, מהאפשרות לקבל הנחה במידה ועוברים לבתי הדיור המוגן. האם כדאי להדגיש ייחודיות זו? לדעתך כן. איך פועלים? איך עושים זאת נכון?

כחלק מההתהליך, אפשר להקים מחדש שולחן עגול בהשתתפות חברים שאכפת להם, דיירים וחברים מהנהלת הארגון, להעלאת רעיונות, לעדכון של מטרות הארגון כך שתהיינה מותאמות למציאות העכשווית. מה מעדכנים, מה משמרים, מה מוסיפים. ערך נוסף יהיה לכך שתינתן פה הזדמנות לחברים להרגיש שותפים בעשייה למען הארגון ולהשפיע. מפה ניתן יהיה לצאת לבחינת הנושאים האחרים שהועלו כאן. בחינה ועדכון של האפשרויות לשימור מחד ולהתפתחות מאידך יכתיבו את הדרך.

חוזרים לטייל

טיול מיוחד לאזור עמק המעינות - יום שני 14.03.21

קבוצה קטנה - עד 30 משתתפים בטיול (באוטובוס של 55 מקומות) .
הקדימו להירשם ולהבטיח מקום.

בהדרכת: אורי קלמן

07.00 - יציאה מצומת מוצרט

07.30 - מעון רעות, התשב' 84, חיפה. בתנאי מינימום נרשמים

07.45 - תחנת האוטובוס, שד' מוריה 50 (ליד ויצו), חיפה

08.00 - גן יצחק

08.15 - בית הורים "פסגת חן", רח' בת חן 40, חיפה

בתוכנית:

* החוויה האתיופית- מרכז גרמאצ'ין – מרכז מבקרים יחודי המוקדש למורשת ולתרבות של יוצאי אתיופיה.

* נלמד על טקס הקפה המסורתי (טקס "הבונה") ונתכבד בקפה

אתיופי מיוחד, בלחם הדבוב ובתערובת של גרעינים קלויים.

* חווה אלמו, מייסדת המרכז תספר את סיפורה האישי המרגש,

על עלייתה רצופת התלאות והסכנות ארצה, ועל המנהגים

הייחודיים ליהדות אתיופיה שנשתמרו מזה דורות רבים .

* נאזין למוסיקה האתיופית והמעוניינים ירקדו את הריקוד

המקורי לצליליה. * נתרשם מהגז'ו- בקתה אתיופית ומתצוגת

כלים ותלבושות אוטנטיים.

* קניון הבזלת והגשר התלוי בנחל חרוד – סיור קצר

* תצפית נוף מרהיבה ממצפור חפציבה - תצפית מרהיבה על העמק.

* פריחת כלניות . סיור קצר במנחת מגידו.

16.00 חזרה משוערת לחיפה .

עלות הטיול: 140 ₪ לחבר ארגון, 160 ₪ למי שאינו חבר ארגון.

המחיר כולל: הדרכה צמודה, הסעה, כניסה לאתרים. ארוחת בוקר וצהריים עצמית בקניון בדרך (ניתן לקנות או להביא מהבית).

יש להצטייד במסכה ותעודת התחסנות. יתכנו שינויים בהתאם להנחיות. היציאה בתנאי מינימום משתתפים.

הרשמה על בסיס מקום פנוי, במשרדי הקהילה, שדרות מוריה 55 חיפה

החזר כספי לביטול עד 10.03.22. לאחר מכן יגבו דמי ביטול בסך 50 ₪.

הרשמה בטלפון 04-8258989, ענת- מזכירות הקהילה

מוזמנים להצטרף חידוש מפגשי קבוצת השיחה בגרמנית אה"צ

אחת לשבועיים בימי שני בשעה 18.00
בהנחיית ד"ר הילדה מלכה.

המשך מפגשי שתי קבוצות בוקר לשיחה בגרמנית

אחת לשבועיים בימי חמישי בשעה 10.00
בהנחיית רכזות הקבוצות רבקה ארזי ודינה כבשני,

ההשתתפות לחברי ארגון, ללא עלות.
המפגשים מתקיימים במרכז הקהילתי, שד. מוריה 55, חיפה.
להרשמה על בסיס מקום פנוי, נא לפנות למרכז הקהילתי, שדרות מוריה 55 חיפה
טלפון: 04-8258989, לענת, מזכירות הקהילה.

נעים להכיר... דויד מזל טוב זאגר...

חברנו **דויד לוטן** מתנדב זה שנים במסגרת הארגון. דוד מברך את החברים והחברות בברכת יום הולדת שמח. מידי שבוע דויד "מתיצב" במשרד הקהילה. מוכנה עבורו רשימה מסודרת של חברים וחברות בארגון, שיום הולדתם חל בחודש המדובר. כל חבר וחברה זוכים לשיחת טלפון. במקרים רבים מתפתחת שיחה, לעיתים מאותרים בה צרכים של החברה/ה שמועברים להמשך טיפול של צוות הקהילה. חברים נרגשים מהמחווה וכבר נוצרו קשרים של ידידות טלפונית הנמשכים משנה לשנה.

והרי דבריו של דוד: בארגון עולי מרכז אירופה בחיפה כיום פסגות כרמל, יש לי את העונג והכבוד להיות "דויד, מזל טוב זאגר" ליום ההולדת של החברים.

בכל פעם שאני מתקשר לאחד או אחת מ"הותיקים"/ות שמח לשמוע שכבר ידעו וחיכו שאתקשר. קרה שבאחד החודשים בעבר לא התקשרתי ואחת החברות מילאה את מקומי. כשחזרתי שוב להתקשר, נענית: "איזה יופי! חששתי שקרה לך משהו".
היש סיפוק או שכר גדול מזה?

יום הזיכרון לשואה ולגבורה, 28.04.2022

הזעקה

יצירתה של אירית זהבי

אירית זהבי, ניצולת שואה. נולדה בלבוב, בתקופת המלחמה היתה במעון נזירות בורשה.

היצירה מביאה לידי ביטוי את תחושותיה האישיות מתקופה זו.

אירית חברה בארגון פסגות כרמל ומשתתפת בחוג הקרמיקה במרכז הקהילתי פסגות כרמל, בהנחיית **בלה אולבסקי**. מורה במקצועה, ניהלה מרכז קהילתי ובית ספר להורים.

נירה חצ'ק: "פסלה המרגש והכואב של אירית זהבי 'הזעקה' עורר בי את ההשראה לכתיבת השיר שלפניכם, 'יד נעלמה'." (M.A), מדריכת גננות לשעבר במשרד החינוך, מנחת סדנאות באינטליגנציה רגשית וחשיבה חיובית, יועצת רגשית, סופרת ילדים ומשוררת.

אמה של נירה חצ'ק ואירית נפגשו במפגש יוצאי מחנות עקורים באיטליה ומאז נשמר ביניהן הקשר. נירה הינה דור שני לניצולי שואה.

יד נעלמה

נירה חצ'ק

"קול דמי אחי זועקים מתוך האדמה" (בראשית פרק ד')
כך התחיל הרצח הראשון..

והיד רושמת
רושמת
זכרון אבדן של מיליונים
ולבסוף..
איש לגורלו
משפחתו
וזכרון שרשיו
הגיעה נחמה...

יד נעלמה קראה
הושיעו!!
לא נחמה בכפה
לא שקט
לא זכרון
לא נשימה
לא עבר
לא הווה

היה מי שלמד
לקיחת חיים מהי
אף מצא בה אתגר וישועה
יד נעלמה ושטן בכפה
ללא מורא וחרטה-
שלחה אותנו לכאב
אבדן ואין קול מושיע
הפנים כבר לא פנים הקול אינו אותו קול
בתוך המלת האין

פורים שפיל - הגרסה היהודית של חג התחפושות.

מאז המאה ה-16 החלו הקהילות היהודיות במרכז ובמערב-אירופה להשתמש במגילת אסתר המסורתית כבסיס לאימוץ וחיקוי קרנבלי התחפושות בחברות האירופאיות, בעיקר בנסיכויות הגרמניות.

ציורו של יאן ויקטורס (1651) ההולנדי שאותו הכתיר בשם: "אסתר מאשימה את המן" מסדרת ציוריו "המשתה של אסתר". ויקטורס שצייר בסגנון הבארוק כשהוא מושפע מרמברנדט, שיקף בציוריו את מנהגי הקהילה היהודית של אמסטרדם. בציור זה "מלשינה" אסתר לאזני אחשוורוש על מזימות המן.

ציורו של מוריץ דניאל אופנהיים (1873) הגרמני, מי שכונה 'הצייר היהודי המודרני הראשון', הכתיר ציור זה בשם: "פורים שפיל - המחזה היהודי הראשון". אופנהיים יליד העיר הנאו הרבה לשקף בציוריו את חיי המשפחה היהודית, בעיקר בפרנקפורט, טקסי חגים ומסורת. כאן הדגיש את העליזות הנדירה בחגי היהודים ואת המסכות שעטו הילדים.